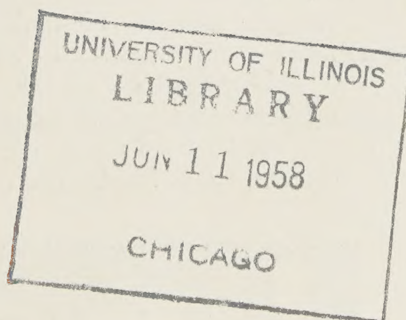
10 ARKITEKTEN

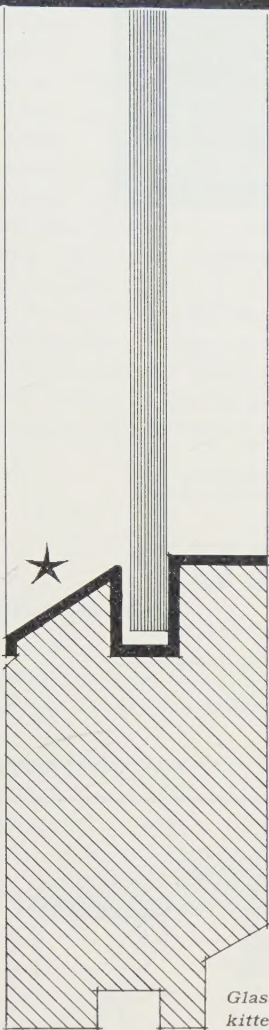
MEDDELELSER FRA DANSKE ARKITEKTERS LANDSFORBUND

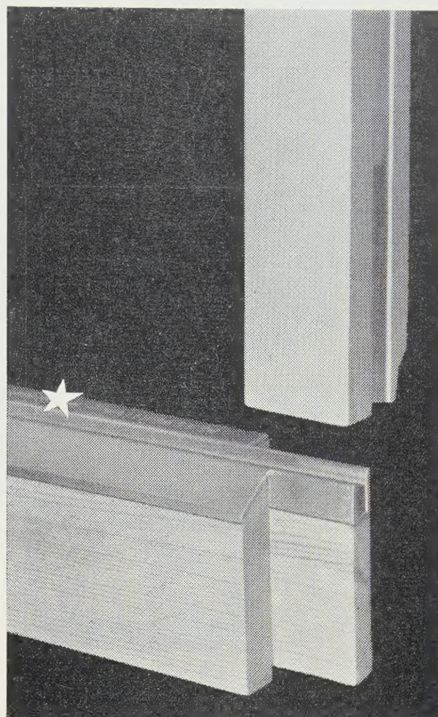
RKITEKTEN ÅRG. 60 1958 NR. 10 SIDE 161-176 AFLEVERET TIL POSTVÆSENET 13. MAJ 1958

Orientering om

PERSPEKTIVA 2

ALUMINIUM-DÆKLISTE

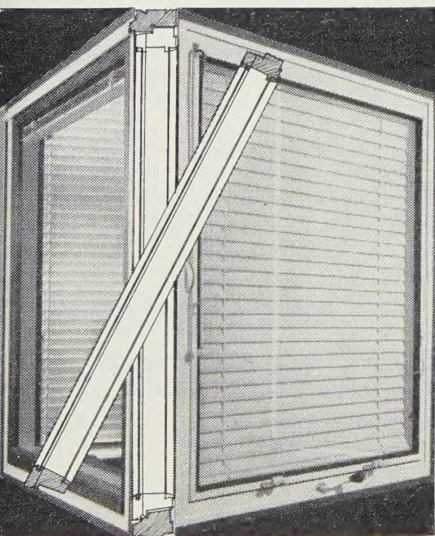

Aluminium dækliste med afløb er på PERSPEKTIVA-VINDUER

anbragt på underrammen

hindrer regn og fugt i
at trænge ind og forhindrer
derved fugtødelæggelser

karmens yderside er
imprægneret

PERSPEKTIVA

VESTERBROGADE 18 – KØBENHAVN V – C. 7407

Jylland: A/S Tømrermestrenes Høvleværk, Hjortensgade 23, Aarhus, tlf. 2.7100

Orientering om PERSPEKTIVA 1: MÅL og PRISER *se Arkitekten 8*

ꓥRKITEKTEN
Ɩeddelelser fra Danske Arkitekters Landsforbund.
Ʈdgivet af Arkitektens Forlag.
edaktion:
oul Erik Skriver (ansv.)
ʰhr. Enevoldsen
'edaktionsudvalg:
ɔhan Pedersen (leder), Jarl Heger, Erik Nilsson, Elliot Hjuler,
Ɩenning Meyer og Gehrdt Bornebusch
nnonceredaktion:
ertel Barnholdt (annoncechef)
ɩillian Schmidt (sekretær)
'edaktionens adresse: Bredgade 66, København K, tlf. Minerva 1290.
Ʈdsendelsesdag: Hver anden onsdag. Redaktionen slutter 14 dage
ɔr udsendelsesdagen.
'ris: 3 kr. pr. hæfte i løssalg, abonnement 48 kr. årlig.
ignerede artikler står for forfatterens regning, usignerede for den
nsvarshavende redaktørs regning. Kun når det udtrykkeligt er
ngivet, kan artikler ses som et udtryk for Danske Arkitekters
ɹandsforbunds standpunkttagen.

ERINDRINGSLISTE

Konkurrencer

Offentlig konkurrence om en kirke i Vor Frelsers Sogn i Esbjerg.
Afleveringsfrist: Tirsdag den 20. maj 1958.

Kunststoffer i byggeriet

Wilh. F. Hoffmann & Co., har i samarbejde med Dynamit Nobel arrangeret en række foredrag om kunststofmaterialernes anvendelse i byggeriet. Foredragene, der ledsages af film og lysbilleder, vil blive afholdt følgende steder:
København, Hotel Richmond, d. 19. maj kl. 20.
Århus, d. 21. maj.
Ålborg, d. 22. maj.
Adgangskort kan rekvireres gratis ved henvendelse til Wilh. F. Hoffmann & Co., Frederiksholms Kanal 6, tlf. Minerva 6181. Adgangskort fås også ved henvendelse til de autoriserede Mipolan forhandlere.

Engelsk sølv 1660–1830

Kunstindustrimuseet, Bredgade 68, København afholder en udstilling af engelsk sølv fra perioden 1660–1830. Udstillingen er åben i tiden fra 4. maj til 26. maj daglig fra kl. 11–17 og tirsdag og fredag tillige fra kl. 19–21.

Boligmødet Bo bedre

Danske Kvinders Nationalråds boligmøde afholdes 29., 30. og 31. maj i Folketingets fællessal, Christiansborg. Se omtalen side 176 i dette nummer.

ARKITEKTENS FORLAG
Bredgade 66, København K. Minerva *1290.
Forlagsleder: R. Dahlmann Olsen.

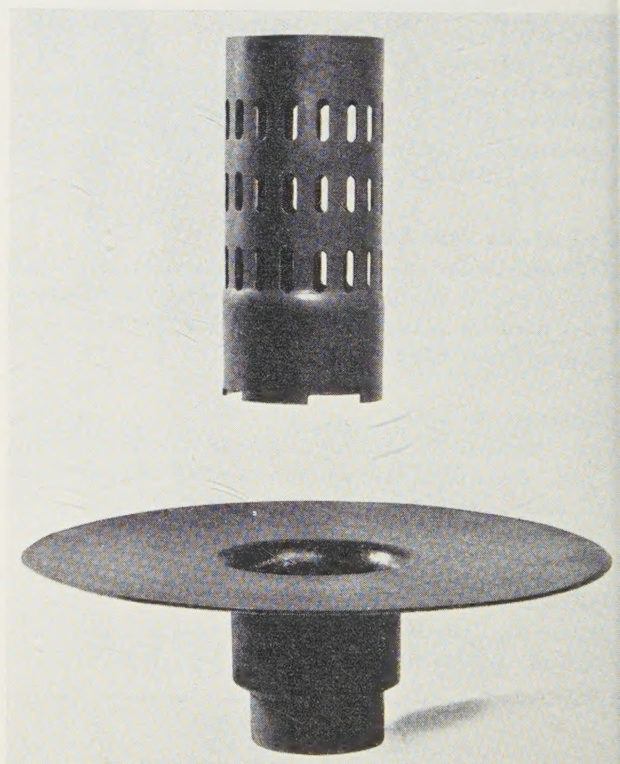
I dette hæfte indlæg fra:
Dansk Portfabrik A/S
Dække Presenning Kompagni A/S
Elektro-Isola, Vejle
Gustavsbergs Fabriker A-B

Tagbrønd af formstøbt polyester

De flade tages stadig større udbredelse parret m
ønsket om at gennemføre horisontale linier uden fo
styrrende tagnedløb i facaderne har gjort, at indve
dige tagnedløb nu anvendes i stor udstrækning. Me
også rent teknisk har det indvendige tagnedløb fo
dele, idet man sikrer sig et altid isfrit afløb fra ta
fladen i modsætning til de udvendige nedløbsrør, d
ofte fryser til og dermed er årsagen til isdannelser
tagrender og de deraf følgende ubehageligheder c
vanskeligheder.

Imidlertid stiller det indvendige tagnedløb i d
flade tag store krav om tæthed i tilslutningen melle
indvendige faldstammer, tagnedløb og tagbeklædnin
og denne tilslutnings effektivitet er en forudsætnin
for konstruktionens brugbarhed. Hidtil har disse ti
slutninger været udført med bly, zink eller kobbe
men nu har Aktieselskabet Jens Villadsens Fabrike
indført en forbedring af konstruktionen på dett
punkt, idet man har konstrueret en tagbrønd i form
støbt polyester, støbt ud i et stykke med krave o
muffe for direkte tilslutning til almindelige 4'' falc
stammerør. Tilslutningen til tagdækningen sker vec
at tagbrøndens krave fastklæbes i varm asfalt til tag
beklædningen, den enten kan bestå af Icopal eller Icc
built-up. Tilslutningen ved faldstammen lukkes me
2 extruderede Vilfa-bånd, der sikrer tæthed ved even
tuel opstemning af vand.

(Teksten fortsættes på side A 24

Nederst tagbrønden udført af formstøbt polyester. Øverst P.V.C. hætte
der virker som blad- og stenfang

HOLMSUND GULVE

»Samsøhallen«, Tranebjærg. Arkitekter M.D.A.: H. Steudel og J. Knudsen Pedersen, Slagelse.

Da vi stod overfor at skulle bygge ny skole og forsamlingssal i kommunen, fik vi den idé, at gymnastiksalen kunne indrettes således, at den både kunne være gymnastiksal og festsal. For at kunne gennemføre dette var det en betingelse, at gulvet opfyldte de krav, der stilledes til disse formål.
I samarbejde med myndigheder og teknikere valgte vi et HOLMSUND-gulv, og efter at have anvendt salen i en sæson kan vi udtrykke vor tilfredshed og glæde med HOLMSUND-gulvet. Det er let at gøre effektivt rent ved almindelig sæbevask, således at det tilfredsstiller de hygiejniske krav, der stilles til et gymnastikgulv. Desuden er gulvet skridsikkert og derfor velegnet til de forskellige sportsgrene og boldspil, hallen udlejes til.
Samtidig er det smukt og repræsentativt ved festlige lejligheder med dans, optræden, koncert og udstillinger, så det svarer fuldtud til vore forventninger.

Tranebjærg Kommune

Helge Jensen.

Sogneradsformand

Holmsund fås i femten smukke farver i størrelserne 30×30 cm og 20×20 cm, 2,5 og 1,6 mm tykke. Tager ikke skade af olie, fedt, benzin, syrer eller alkalier. — Holmsund er ideelt til skoler, hospitaler, kontorer, forretningslokaler, køkkener, entreer etc. — overalt, hvor man stiller store krav til gulvene. Forlang prøver og brochurer.

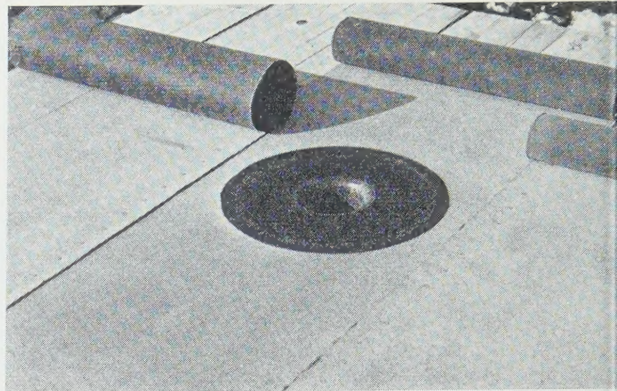
Gør denne prøve:

inden De vælger vinyl-gulve, så får De bevist, om materialet er brudsikkert! HOLMSUND vinyl er ikke lagdelt, men homogent, smidigt, gennemfarvet og gennemmarmoreret. — Husk! Vinyl er en fælles varebetegnelse — HOLMSUND er en kvalitetsbetegnelse indenfor vinyl, forlang derfor altid attest for slidstyrke fra Statsprøveanstalten. Skriv derfor altid HOLMSUND foran vinyl!

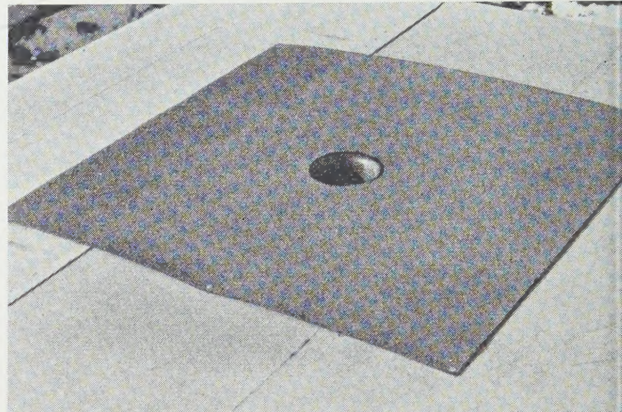

EVERS

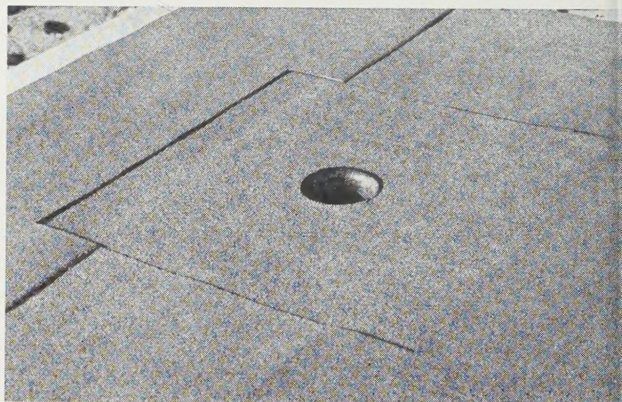
EVERS & CO. A/S - Frederiksberg Allé 18-20 - København V - Hilda *2001

Underlagspappet udrulles og fastklæbes til kraftpapiret, idet der udskære for brøndens krave, hvorefter underlagspappet fastsømmes

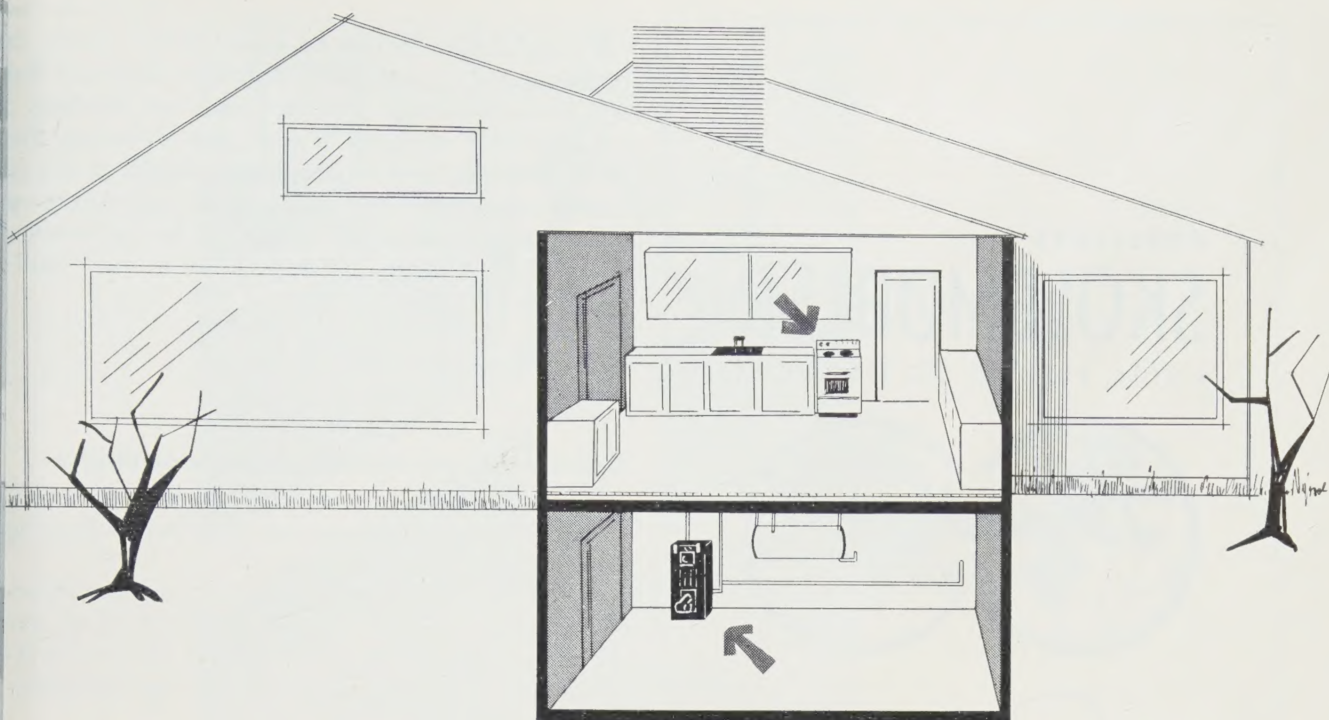
Et stykke Icopal 100 × 100 cm med udskæring for faldstamme fastklæbe. med varm asfalt til underlagspappet

Icopalbelægningen tilsluttes og fastklæbes med varm asfalt

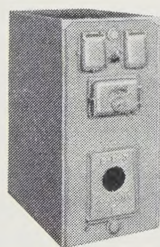
P.V.C. hætten anbringes som bladfang. Perforeringen er udformet således at den samtidig virker som stenfang

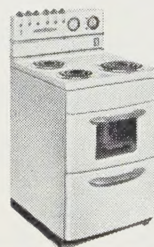
Moderne byggeri kræver rigtig indretning af køkken og fyrkælder ...

Anker Gaskomfur 400
Smukt formgivet af Sigvard Bernadotte og Acton Bjørn. Automatisk tænding af de 3 blus, termostatstyret muffelovn med glasrude, rummelig varmeskuffe, 2 kogebrændere og 1 stegebrænder.

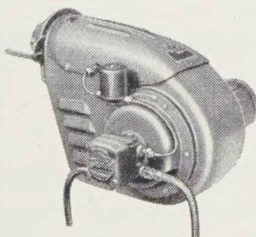

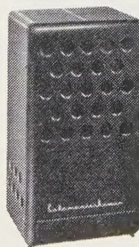
Salamander kedler
de danske støbejernscentralvarmekedler, kendt for deres lange levetid. Findes i størrelser for ethvert varmebehov – mindste kedel 1,0 m² hedeflade. Fås nu også i specialudførelse for oliefyring.

Anker-Elektro komfuret
er med sine mange nye elektrotekniske finesser et ønskekomfur for enhver husmoder. Automatisk ur, varmeskuffe, ovnbelysning, spiralrørskogeplader med lynhurtig opvarmning – er nogle af dem.

Salamander oliefyr
Det helt ideelle for opvarmning af villaer og rækkehuse. Salamander oliefyr har afgørende fordele f. eks. helautomatisk drift, økonomisk, enkel og billig montage. Lavtryksfyr fra 0,75 m²-2,8 m² og højtryksfyr fra 1,6 m²-6,6 m² varmeflade.

Salamanderkamin
til fyring med olie eller petroleum. Salamanderkaminen fremstilles i flere forskellige farver og kan faktisk indpasses i ethvert interiør. I teknisk henseende svarer den til de krav der stilles til en moderne oliekamin i dag.

KGL. HOFLEVERANDØR

D · F · J

DE FORENEDE JERNSTØBERIER A/S

Forlang specialbrochure

DFJ-UDSTILLINGEN, VESTERBROGADE 2B, PA 9206

(Fortsat fra side A 2

Til tagbrønden leveres en speciel P.V.C. hætte, bladfang med en perforering udformet således, at de ved Ico-built-up tage samtidig virker som stenfang.

Tagbrønden monteres af Akts. Jens Villadsens F briker samtidig med tagdækningen, således at det samme entreprenør, der udfører både tagdækning tilslutning til faldstamme. Prisen er for tagbrønde kr. 35.– incl. montage, og P.V.C. hætten med bla fang koster kr. 30.–.

Hylosan – et nyt træimprægneringsmiddel

Ved et foredrag af den svenske civilingeniør dr. techn Regnar Winbladh, præsenterede A/S Hotaco fornyli sit imprægneringsmiddel Hylosan.

Midlet, der fremstilles på basis af 5 pct. pentaklo fenol, kloreret naftalin m. m. i en olieopløsning, ha gennem 20 års erfaring i Sverige vist sig som et e fektivt beskyttelsesmiddel mod svamp og træødelæg gende insekter.

Det påføres træet enten ved strygning, sprøjtning neddypning eller i vacuumkedler, og det har båd ved neddypningen og vacuumimprægneringen vist si at materialet har en så god indtrængningsevne, at d til behandlingen anvendte tider er relativ korte i fo hold til, hvad man almindeligvis anvender. Man ha således iagttaget at træ opvarmet til knap 100° C f. eks. ved placering ovenpå tørreovnen etc. ved efte følgende neddypning praktisk taget har absorbere imprægneringsvædsken omtrent til kernen – altså e indtrængning der i nogen grad svarer til trykim prægnering.

Produktet leveres i en farveløs kvalitet, i en lysebru og af traditionelle grunde også i en grøn kvalitet. De farveløse kvalitet kan bemales med oliefarve eller fe niseres kort tid efter imprægneringen, medens ma bør regne med længere tids tørring af de farved kvaliteter, hvis man ikke vil løbe risiko for gennem slag. Lugten af imprægneringsmidlet er ikke ubehage lig, men nærmest svarende til lugten af de gammel dags mølvædsker. Det kan anvendes såvel udendø som indendørs og behandlet træ ændrer ikke for ved behandlingen.

Byggecentrum orientering

Byggecentrum orientering skal ikke betragtes som en a løser, men som et supplement til Statens Byggeforsk ningsinstitut Tidsskrifttjenestes artikler, der samme med de af tidsskriftet selv tilrettelagte artikler bringe her i bladet under titlen *Byggeteknisk orientering*. Begg disse serier artikler bringes på annoncesiderne på e sådan måde, at de kan klippes ud og klæbes op, hv man ønsker at bevare dem, efter at bladets egentlig tekstsider er blevet indbundet.

BYGGETEKNISK ORIENTERING

Nye malermaterialer

Denne orientering bygger på et foredrag holdt af civilingeniør Svend Andersen på Byggeugen 1957. Den er af stor værdi for projekterende arkitekter.

Den følgende gennemgang af de nye muligheder inden for bygningsmalingen må begrænses til eksempler og kan ikke tilnærmelsesvis blive så udtømmende som de tilsvarende behandlinger af de andre byggematerialer – beton, tegl, træ, jern o.s.v. – da begrebet maling omfatter mindst 30 væsensforskellige materialetyper. Og mens kravene til kvaliteten og forarbejdningen af de andre byggematerialer er nogenlunde eller fuldstændigt fastlagt, så beskrivelsen bliver enkel og kontrolmulighederne ret sikre, er dette ingenlunde tilfældet med malingen. Da yderligere såvel valget af de enkelte malematerialer som kombinationen af materialerne i den samlede behandling og ikke mindst hvert led i arbejdsudførelsen alle er af betydning for udfaldet, bliver beskrivelsens hensigtsmæssighed og fuldstændighed afgørende for resultatet – selvfølgelig forudsat, at den overholdes. Her kommer nødvendigheden af en rimelig kontrol ind. Iagttagelsen af disse formaliteter er nødvendig, hvis de nye muligheder, som de nye materialer åbner, skal realiseres fuldt ud til gavn og glæde for både arkitekten, maleren og dem, der skal bruge bygningerne.

De nye materialer giver i forhold til de gamle – linoliefernis og olielak, oliemaling, lakfarve og japanemaille, limfarve og tapet samt kalk – generelt mulig hed for hurtig arbejdsgennemførelse med større sikker hed for en hygiejnisk og holdbar overflade til en forhold hertil rimelig (rentabel) pris. Til reparations arbejder (80 pct. af beskæftigelsen) er de nye materi aler således gennemgående de gamle overlegne, i ny bygningsmaling er de idag stort set simpelt hen nød vendige for malerarbejdets gennemførelse.

Facadebehandling

Begyndes udefra, kan man ikke male et friskpudse hus med oliemaling, mens cementfarve (på basis a cement) giver et udmærket resultat og ikke mindst p pudsede letbetonfacader. Den er meget smudsmodtage lig og egner sig derfor ikke udpræget i storbyer. P puds og beton egner sig endvidere plasticmaling, de ikke er så smudsmodtagelig, og som kan vaskes. Lig så sikre disse materialer er på egnet bund, lige så sik kert giver de uheld på f. eks. tidligere kalket facade Før plasticmalings anvendelse her kan dog ret enkl forholdsregler anvises. Endelig er der halvblank beton maling, som er mindst smudsmodtagelig, men til gen gæld tæt, så at den i modsætning til cementfarve og plasticmaling ikke tillader facaden at afgive vand Endnu er der ikke gjort større brug af den plastic spartelmasse, der under navnet Edelputz anvendes stor udstrækning i Tyskland på puds, letbeton og beton på grund af den heldige kombination af storartet holdbarhed og meget smukt udseende – samt vanddampgennemtrængelighed.

hvor der stilles de højeste krav

til holdbarhed

er der intet som Hasle Klinker og Fliser. I skoler, kaserner, fabriksbygninger og lignende steder kan man ikke vælge noget mere robust materiale til gulv- og vægbeklædning. Hasle-flisen er hård og praktisk taget uopslidelig. Den angribes ikke af syre, er frostsikker og meget let at holde ren.

Overvej, om ikke Hasle Klinker og Fliser i en af de mange variationer er den rigtige løsning næste gang, De skal foreskrive materialer til udsatte steder.

Interiør: Stengårds Skolen
Arkitekt: Vilh. Lauritzen M.A.A.

HASLE

A/S HASLE KLINKER- OG CHAMOTTESTENSFABRIK – ØSTERBROGADE 6 – KØBENHAVN Ø – C. 12.254

Vinduer

Naturtræsvinduer og -døre behandlet med linoliefernis (fordelagtigere end rå linolie) bliver skjoldede af mugangreb. Med svampedræbende grundingsolie undgås det triste udseende. Evt. efterfølgende lakering med syntetisk lak giver langt større holdbarhed end gammeldags vognlak, bådelak m.m.

Fyrretræsvinduer og andet træværk kan idag gøres næsten uforgængeligt ved kedelimprægnering (Celcure). Ikke billigt, men så hensigtsmæssigt, at det burde lovbefales. Vinduer kan males indvendigt som sædvanligt og behøver ikke anden behandling udvendigt end regelmæssig linoliefernis eller syntetisk fernis af hensyn til rengøringen – men kan også udmærket males udvendigt. Det er i hvert fald nødvendigt, hvis udseendet absolut skal være gammeldags – og kedeligt – hvidt.

Udvendig behandling af vinduer med trækonserveringsmidler – Solignum, Xylamon, Timbernol o.s.v. er vel den næstbedste løsning af fyrretræsvinduesproblemet, men der skal nødvendigvis en beskyttelse til med f. eks. linoliefernis med det samme og regelmæssigt fremover, da træet ellers ikke bliver vandafvisende. I øjeblikket arbejdes der med nye vandbestandige typer af trækonserveringsmidlerne og med en termoplastisk lak, der ser ud til at være en endnu bedre løsning end linoliefernis.

Så er der de vinduer, der skal males – og det gælder vel hovedparten af de eksisterende. Her er ved byggeforskningsinstituttets indsats efterhånden skabt noge lunde klarhed over mulighederne for rimelig holdba hed: ikke for fed, zinkhvidtfri oliemaling med svamp dræbende tilsætninger i så få og tynde lag som muligt lige stik modsat god malerskik hidtil. Der mangl endnu lidt i at gøre malingrecepten helt ideel – og s må det understreges, at vinduer, der i forvejen e svampede, og vinduer, der iøvrigt flyder med kor densvand det halve år, ikke kan males med samm holdbarhed som konstant tørre vinduer, samt at de maling, man foreløbig er nået frem til, ved sin mager hed er noget smudssamlende. Det er selvfølgelig vær ved de traditionelle hvide vinduer, der iøvrigt – a andet lige – ikke holder nær så længe som de kulørt vinduer. Det anførte er den foreløbige sandhed or vinduesmaling, og en à jour ført redegørelse skull kunne foreligge i 1958.

Indvendige vægge

Indenfor er der først trappegangsvæggene. Her er lim farve en forbrydelse, og oliemaling i almindelig ud førelse slår ikke til til at give en hygiejnisk, d.v.s. gla væg. Det samme gælder for de lovbefalede undervægg i køkken og bad. Sådanne oliemalede vægge er ofte en skændsel for det moderne byggeri. På glat flade d.v.s. demonstrationsplader i almindelighed – sam i annoncer og brochurer – byder plasticmaling af pud på væsentlige fordele frem for oliemaling i større ro busthed mod afvaskning, hvortil så kommer den hur tige tørring og fuld dækning ved 2 gange strygning

mod grunding og 2 gange strygning med oliemaling. I praksis er der oplevet nogle tusind m² skuffelser på det program.

På en nogenlunde god puds, der slibes ordentligt med klods (endetræ), grundes og stryges 3 gange oliemaling i forsvarlig mængde, får man en udmærket væg – og det fik man netop i gamle dage. På den moderne puds, der tilmed måske ikke slibes med klods, men kun grundes og stryges sparsomt to gange oliemaling, hvis beskrivelsen følges, fås en væg som sandpapir. To gange plasticmaling fylder ca. halvt så meget som grunding og 2 gange oliemaling. Resultat: som ekstra groft sandpapir med enestående smudssamlende virkning og ingen rengøringsmuligheder. *Den mindste behandling af pudsede vægge med plasticmaling, latexmaling eller mat syntetisk vægmaling må omfatte en udfyldning, ligesom en ordentlig oliemaling på grov puds tidligere forudsatte spartling.* Udfyldning af puds og også af betonelementvægge gennemføres let og hurtigt med plastickridéring, med sandspartelmasse eller med plastisk maling på plastic- eller syntetisk basis. En redegørelse for hele vægproblemet er iøvrigt på trapperne, så dette punkt kan konkluderes i følgende:

Med de muligheder, der idag er for udførelse af glatte – ikke nødvendigvis jævne, men gerne let reliefbetonede – men altså glatte, hygiejniske og smukt kulørte vægge, der tilmed let og billigt kan dekoreres med felter og streger, er der ingen undskyldning for opretholdelsen af de gængse, nødtørftige sandpapiragtige behandlinger og heller ikke for fortsættelsen af tapetseringer direkte på puds eller groft, udgipse beton. De beboere, der stadig foretrækker alm. tape på grund af mønsteret (og trods den smudssamlend evne og manglen på rengøringsmulighed), får på de udfyldte og malede væg en ideel bund for tapetopsæt ning, hvor tapetet let kan afblødes, og den hyppig fornyelse, der burde være en selvfølge ved tapet, bli ver let.

Og endelig dette: *særligt krav i beskrivelsen om klods slibning af puds til fjernelse af alle fremragende sandskor er den halve løsning af den glatte væg – også til tapetopsætning* Det koster lidt ekstra, men ikke nær så meget, som de koster at dække alle de høje toppe med et tykt la spartelmasse, kridering eller lign.

Døre

Til naturtræsdørene giver den syntetiske oliebehand ling – teaktræsolie – væsentlige fordele i udseende o holdbarhed frem for linoliefernis. I forbigående be mærket er det ubegribeligt, at der stadig bruges linoli til dette formål, skønt den er 8 dage om at tørre, men linoliefernis kun tager en dag, og resultatet bliver bedre, men anteakolie er altså langt bedre.

På lakerede døre holder 2–3 gange syrehærdende lak langt bedre end selv mange lag celluloselak A propos denne, duer den ikke rigtigt til køkkenborde og helt galt bliver det, hvis den for celluloselak nødvendige grunding med linoliefernis glemmes i beskrivelsen. Grunding med svampedræbende grundingsolie og 2 gange syntetisk lak er formentlig det bedste

til almindelige, lyse køkkenborde, men der er dem, der foretrækker laboratoriebeitse og teaktræsolie. Det holder til næsten alt og ser altid pænt ud.

Gulve

Gulvene kan behandles med mange ting – blot helst ikke bonevoks, der vist nærmest hører middelalderen til som smudssamler og som beskæftigelsesforanstaltning. En moderne mulighed er den termoplastiske gulvlak, der stryges på med 2 gange straks efter lægningen af gulvet, hvorefter den mere eller mindre symbolske afdækning kan spares. Før indflytningen slibes og stryges endnu en gang. Reparation kan senere udføres pletvis uden de for alm. gulvlak sædvanlige besværligheds- og risikomomenter. Det er dog ikke nok at skrive 3 gange strygning i beskrivelsen. Ethvert malemateriale kan stryges normalt, men også så tyndt, at processen nærmest bliver en formalitet. For den termoplastiske gulvlaks vedkommende skal det f. eks. præciseres, at træet efter den tredie behandling skal være helt fyldt. Så er behandlingen hygiejnisk, men ellers kan den fremtræde ret smudssamlende.

Jern

Der har i det foregående været lejlighed til at antyde vigtigheden af en fuld detaillering af beskrivelsen. Til slut skal omtales et bygningsmateriale, hvor mangler bliver helt katastrofale, nemlig jern – rækværker, gitterporte, søjler o.s.v. Den sædvanlige formular: jernværk grundes hos smeden (uden særlige krav til rensning eller grundingsmaterialet) og stryges efter op sætning 2 gange oliemaling, giver ofte fuldstændig ti rustning på 1–2 år, og ommaling kræver et rens arbejde, der i pris let overstiger en ordentlig første gangsbehandling. Al rust og løs glødeskal skal skrabe af og ikke med spartel, som ikke er noget skrabeværk tøj, men med velslebet skraber. Afrensningen bør god kendes inden grundingen, og denne skal foretages t gange, hvis jernet skal stå ude før færdigmalingen. T færdigmaling bruges sikrest 2–3 gange syntetisk dæk maling med passende, men ikke for lang tid imellem Så bliver holdbarheden vel 10–15 år med enkelt småreparationer i mellemtiden.

Den sikreste afrensning er dog sandblæst, og de sikreste grunding til midlertidig vejrpåvirkning zink sprøjtning (metallisering) eller zinkstøvmaling. Endn bedre end maling i almindelighed er varmgalvani sering, der i sig selv holder 10–15 år, men yderliger kan males sikkert f. eks. med washprimer og derefte syntetisk dækmaling.

De anførte eksempler skulle vise, at der er stor muligheder for bedre bygningsstandard i de nye male materialer, når de anvendes rigtigt, og når der vel a mærke ikke spares urimeligt på behandlingerne hver ken i antal eller lagtykkelse. Et hus er ikke beboeligt hvis hver tredie mursten spares. Med samme logisk konsekvens bliver et malerarbejde ikke rigtig brug bart, hvis det for opnåelse af omgængelige og rimelig holdbare overflader nødvendige antal behandlinge indskrænkes.

Svend Anderse

3 ESSER fra GEZE for LØFTEDØRE

Som prikken hører til over i-et, således hører løftedøre til i de idag byggede huse. Om løftedørene går indad eller udad eller vippes:
For enhver mulighed findes hos GEZE et smukt og praktisk beslag.

◄

GEZE-HUBA er grundtypen for al beslag til normale indadgående altandøre. GEZE-HUBA-JUNIOR er det lettere beslag for løftevinduer, som gør vinduet fuldstændig fri for træk.

►

ZE-HUBA-KIPP er et løfte-, dreje- og vippebeslag, som løser ventilati- problemet i den moderne bolig ved sin ekstra vippefunktion for altan og rassedøre.
: er også det ideelle beslag for meget store glasvinduer.
de normale løfte-, dreje- og vippevinduer findes det lettere GEZE-beslag ZE-HUBA-KIPP-JUNIOR.

◄

GEZE-HUBA-CONTRA er løftebeslaget for en udadgående dør, en praktisk løsen for pladsproblemet, idet de udadgående døre skaffer mere plads indvendig. Denne konstruktion anbefales særlig for terrassedøre.

De hensigtsmæssige tilbehørsdele som indstillelig GEZE-snapper indstillelig GEZE-rulletap, GEZE-greb, HUBA-knop og GEZE-gulvskinne styrker særlig GEZE-løftedørbeslaget.

For alle konstruktioner af GEZE-løftedørsbeslag står fabriken til tjeneste med konstruktionstegninger med alle detailler (mål 1:1).

Forlang venligst de enkelte udførlige prospekter som fås hos landets førende forhandlere af isenkram og bygningsbeslag

Bevaringen af den værdifulde bebyggelse i Københavns gamle bydel, fremskaffelsen af byggegrunde til det ekspanderende erhvervsliv, saneringen af brokvartererne, nybyggeriet i omegnen – problemerne hænger alle i hob. Men de er placeret i 20 forskellige kommuner

Den splittede hovedstad er en svag hovedstad

Der vil blive væltet endnu mange huse i Københavns gamle bydel i de kommende år – trods den nye politik, der blev indledt med generalplanskitsen.

Nye parkeringsrestriktioner vil se dagens lys. Der vil blive råbt på parkeringspladser, og der vil blive bandet over sporvognene. Boligkvarterer uden trafikbetjening vil vokse frem i Københavnsegnen. Tunnelbaneplanerne vil blive udskudt på ubestemt tid.

På det område er det ikke svært at spå. Men hvilken positiv foranstaltning vil blive gennemført for at undgå det kaos, den stigende automobilisme kan medføre? Herom er der næppe nogen, der tør spå.

Der snakkes om en række planer, men ikke om deres realisering. Det koster nemlig penge. Men det vil blive dyrere ikke at handle.

Storkøbenhavn er et vældig produktionsapparat, kompliceret og vanskeligt overskueligt. Jo bedre det er organiseret, jo mere kan det yde. I private virksomheder anvender man store summer på rationalisering og planlægning. Virksomheden Storkøbenhavn får derimod lov at skøtte sig selv. Den store by er delt i en snes selvstyrende kommuner, hvoraf de større har et byplankontor. Men det er i hovedsagen rent lokale anliggender disse kontorer beskæftiger sig med.

Det for flere år siden nedlagte egnsplankontor var kommet i stand på halvprivat initiativ og var uden virkelig myndighed.

Byudviklingsudvalget, der er et resultat af byudviklingsloven, har en meget begrænset opgave, i hovedsagen af administrativ karakter. Et nyt egnsplankontor er ganske vist under dannelse. Men da det kun er tanken at bevilge nogle få hundrede tusinde kroner til dets drift, vil dets muligheder være stærkt begrænsede. Det er, hvad det koster at opretholde den tekniske afdeling i en enkelt af de mellemstore kommuner i Københavnsegnen. Beløbet er latterligt lille set i relation til de storkøbenhavnske problemer.

I det foregående og et følgende nummer af „Arkitekten“ behandles et par væsentlige problemer for den gamle bydels fremtid. Hvor væsentlige de end er, vil de ikke kunne løses isolerede. Tingene må ses og løses i sammenhæng. Den gamle bydels problemer er hele Storkøbenhavns og ikke bare Københavns kommunes. De familier med børn, der frister en kummerlig tilværelse i den gamle bydel skal ud i omegnens nye bebyggelser. Lejlighederne de forlader, skal istandsættes og moderniseres og gøres tiltrækkende for omegnens ældre villaejere, der er blevet træt af hus og have.

Erhvervsproblemerne, trafikken, saneringen og nybyggeriet – det rummer altsammen letpåviselige fællesinteresser. Og der er tillige en indbyrdes sammenhæng mellem disse problemer. Det er så åbenbart, at der er brug for et storkøbenhavnsk byplankontor (der er noget andet end et egnsplankontor), at en udsættelse af dets oprettelse må anses for ansvarsløst.

Vanskelighederne ved oprettelsen af et sådant kontor skyldes utvivlsomt de enkelte kommuners uvilje mod at afgive nogen del af deres velerhvervede rettigheder. Det videste, de vil strække sig, er at overlade til et egnsplankontor eller -udvalg at angive hovedretningslinierne for byens udbygning.

Skrækken for Københavns kommune sidder omegnskommunerne dybt i kødet. Men er der ikke en ny situation nu, hvor der er befolkningsmæssig ligevægt mellem Københavns kommune og omegnskommunerne? Kunne man ikke tænke sig et hovedstadsråd, valgt på samme måde som et amtsråd? Dette hovedstadsråds myndighed skulle selvfølgelig begrænses til rene fælleskommunale opgaver. Et sådant hovedstadsråd må også kunne medvirke til den skattetekniske forenkling, der må komme. Rådet skal bl. a. kunne disponere over betydelige midler, hvis det skal få nogen indflydelse på anlægsvirksomheden.

Et handlekraftigt hovedstadsråd, allieret med et veludviklet planlægningskontor er i hvert fald den eneste mulighed for en rationel løsning af de mange problemer, erhvervslivets strukturændring og den hastigt voksende automobilisme vil påføre hovedstaden i de kommende år.

s

Bassinet ved skærmtaget i gårdhaven

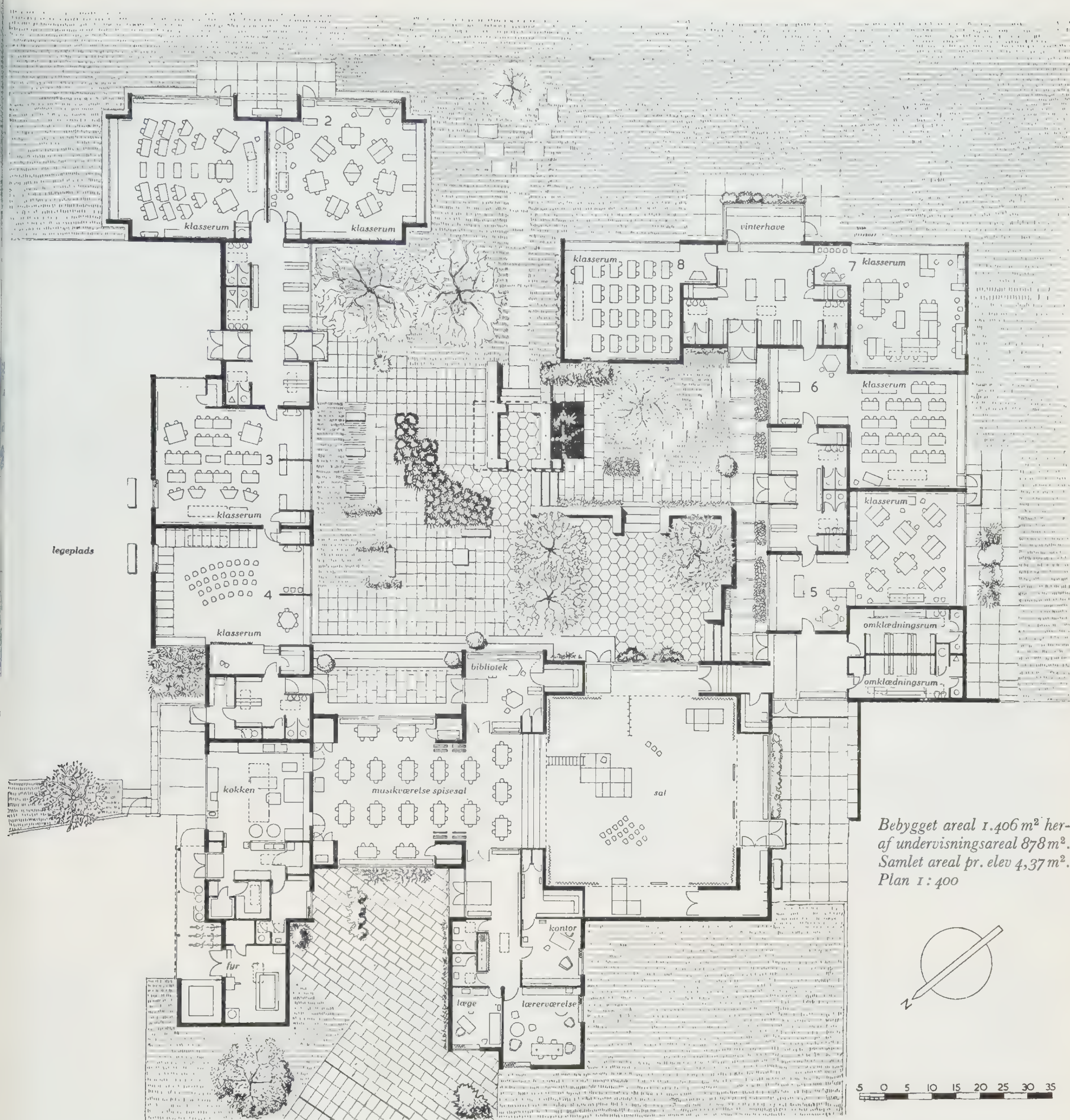
The Woodside County Junior School, Amersham, Buckinghamshire

The Architects and Building Branch, Ministry of Education ved David Medd & Mary Crowley, A.R.I.B.A.

Den på medfølgende plan og billeder viste skole er som alle engelske efterkrigsskoler udført af undervisningsministeriet i samarbejde med det pågældende amt, i dette tilfælde Buckinghamshire. Mens de fleste af de kendte eksempler fra det engelske skolebygningsprogram er projekteret til opførelse af industrielt fremstillede enheder i så stort et omfang som muligt, er denne planlagt som et rationaliseret „traditionelt" byggeri, baseret på tilsvarende pædagogiske og tekniske forarbejder som elementskolerne, således at sammenlignende undersøgelser kan foretages.

Skolen er beregnet for 320 elever i alderen 7–11 år (Junior School), hvor de mange undervisningsemner og varierende undervisningsmetoder stiller meget store krav til klasseværelsets areal og udnyttelsesmuligheder. Disse krav er her søgt imødekommet ved at forøge klasseværelsets foreskrevne minimumareal 48 m² til 74 m². Klasserne er samlet parvis for hver af de fire årgange og gangarealerne er reduceret til de nødvendige forstuer med garderobe og vaskeplads ved hvert klasseværelse. Gangarealer, der kun skal tjene som interne forbindelseslinier er helt undgået, hvorved den foretagne forøgelse af normalklassearealet ikke kommer til udtryk i skolens samlede areal. Det manglende gangareal tilvejebringes over den lukkede gård, der samtidig virker som friluftssal og tjener til at understrege skolens natur som et samfund. Forsamlingssalen med den tilsluttede musik- og spisesal får alsidige anvendelsesmuligheder ved hjælp af gardiner, foldevægge og letflytteligt gymnastikmateriel og sceneudstyr. Den specielt konstruerede foldevæg, der lukkes, når en del af spisesalen skal benyttes til musik, har samme lydisoleringsevne som almindelige vægge mellem klasseværelserne.

For at opnå den størst mulige forenkling af byggeprocessen blev der foretaget meget grundige undersøgelser af udgifterne til de enkelte afsnit. Derved kunne man undgå de arbejder, som koster uforholdsmæssigt meget. Imidlertid var det ikke muligt i praksis at gennemføre de logiske konklusioner af disse undersøgelser og opgaven blev derfor at finde frem til et kompromis, der på een gang imødekom kravene til undervisning, konstruktion, økonomi og opførelsestid.

Bebygget areal 1.406 m² heraf undervisningsareal 878 m². Samlet areal pr. elev 4,37 m². Plan 1 : 400

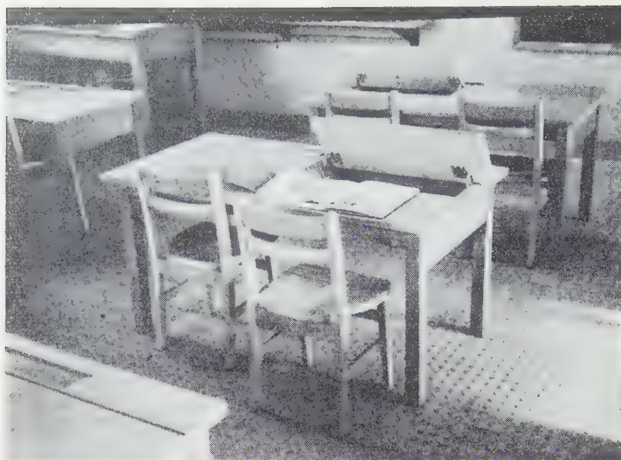
Projekteringen foregik i samarbejde med en på forhånd udpeget hovedentreprenør, således at man fra starten kunne tage hensyn til dennes synspunkter, erfaringer og arbejdsmetoder, mens entreprenøren på sin side i god tid kunne bestille materialer og allerede ved byggeriets begyndelse have et grundigt kendskab til arbejdets art.

Arbejdet blev opdelt på 45 arbejdsoperationer, og der blev for hver af dem foretaget en vurdering af det nødvendige antal mandtimer. På grundlag heraf blev en 40 ugers arbejdsplan udarbejdet, men entreprenørens manglende kendskab til arbejdsmetoden samt uforudsete hindringer ved terrænarbejder o. l. medførte, at der gik 48 uger fra arbejdets start til bygningernes ibrugtagen.

De bærende vægge er begrænset til det for understøtning af taget nødvendige omfang og har alle form som hele rektangler fra fundament til tag. Ikkebærende ydervægge er iøvrigt træfyldinger eller vinduespartier af træ i façadens højde. Tagene er – bortset fra forsamlingssalens – flade med tagpap på brædder. Spærene er træ, og ved spændvidder over 6 m stål.

De nedhængte lofter er lydabsorberende, varmeisolerende og skjuler de under taget førte ledninger og installationer.

De lette skillevægge er ligesom ydervæggene udformet som hele rektangler fra gulv til tag af letbetonblokke. Gulvbelægningerne er gummi, linoleum, PVC-plader på hessian og kork.

En af de mange bordtyper. Bogrummets anbringelse giver god knæplads og tillader korrekt pladehøjde i forhold til stolesædet. Bemærk ringmærket, der angiver typens størrelse og det knoppede gummigulv

To trapezformede borde opstillet for gruppearbejde

Opvarmningssystemet er helautomatisk og består a en oliefyret kedel, der forsyner lokalt regulerede kaloriferer med varmt vand.

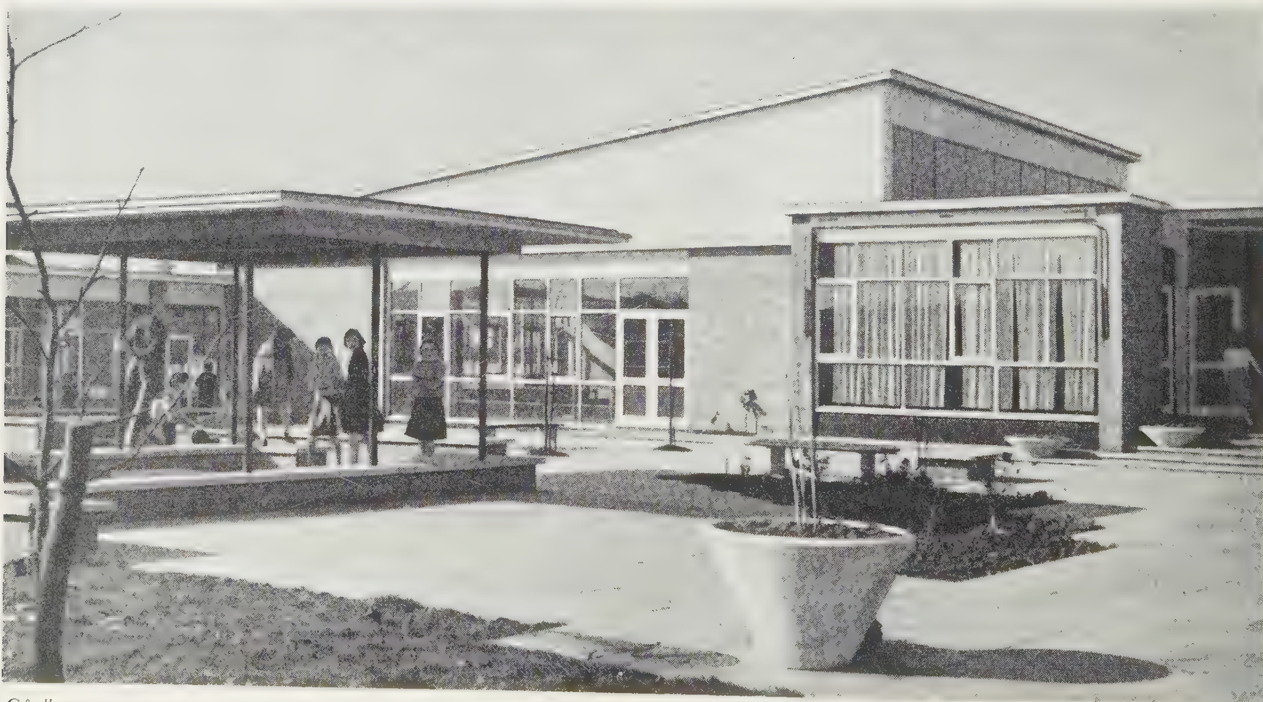
Inventaret er blevet betragtet som en integrerende del af bygningerne, og såvel belysningsarmaturer og sanitetsgenstande som skabe og andre møbler er særligt tegnet til skolen og findes nu i handelen. Skoleborde og arbejdsborde forefindes i forskellige typer til dækning af de forskellige klassetrins varierende undervisningsbehov, og antropometriske undersøgelser, foretaget for „the new British Standard Specifications for school furniture" har dannet grundlag for udformning og fordeling af møbelstørrelser i klasserne.

Anbringelsen af vinduer og ovenlys tilsigter ikke alene en belysning, der giver børnene passende arbejdslys uanset hvordan de er anbragt i rummet, men er også en tilpas interessant og stimulerende fordeling af lys og skygge. Farver på vægge og gulve er valgt med henblik på større klarhed (brightness) i de områder, der ligger længst fra vinduerne, på fremhævelse af den arkitektoniske form og på en markering af en „Junior schools" særlige karakter.

De akustiske problemer har været viet særlig opmærksomhed. Til gulvbelægninger er i videst muligt omfang valgt materialer, der reducerer trinstøj, til hvilket formål de knoppede gummigulve har vist sig særligt egnede. De nedhængte lofter har en genklangstid på 3/4 sekund i klasserne og 5/4 sekund i forsamlingssalen. Mellem de enkelte klasseværelser er lydisolationen fra 27 til 39 db., mellem køkken og spisesal 31 db., og mellem spisesal (musiksal) og forsamlingssal, når foldevæggen er lukket, 25 db. for den enkelte og 38 db. for den dobbelte væg.

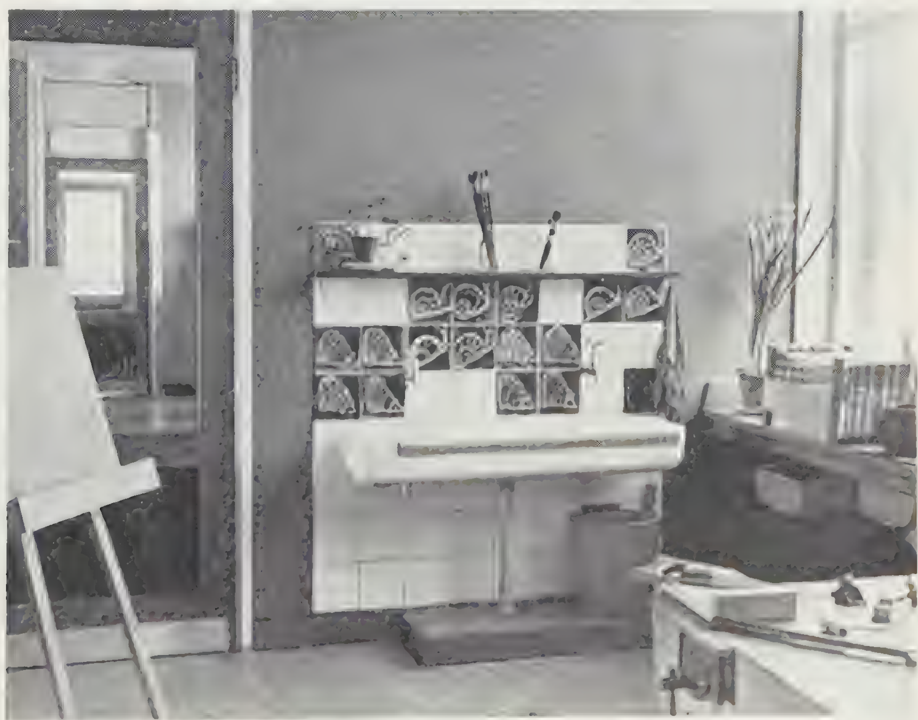
Byggeudgiften pr. elev har været £ 140, 10, 11 d., mens den for hele landet i gennemsnit er £ 147.

Henning Meyer

Gårdhaven

Billede fra forsamlingssalen ind i den kombinerede musik- og spisesal. Man ser det transportable og sammenklappelige sceneudstyr samt et enkelt af gymnastikredskaberne, der kan fastgøres hvorsomhelst på den omløbende planke. Biblioteket er gennem døren til højre, ved siden af hvilken foldevæggen, der kan adskille musiksalen, er klappet sammen

Del af grupperum ved klasseværelse 6 med den specielt tegnede vask, vinduesbord og værktøjsbænk

Indbudt konkurrence om et rådhus i Marl

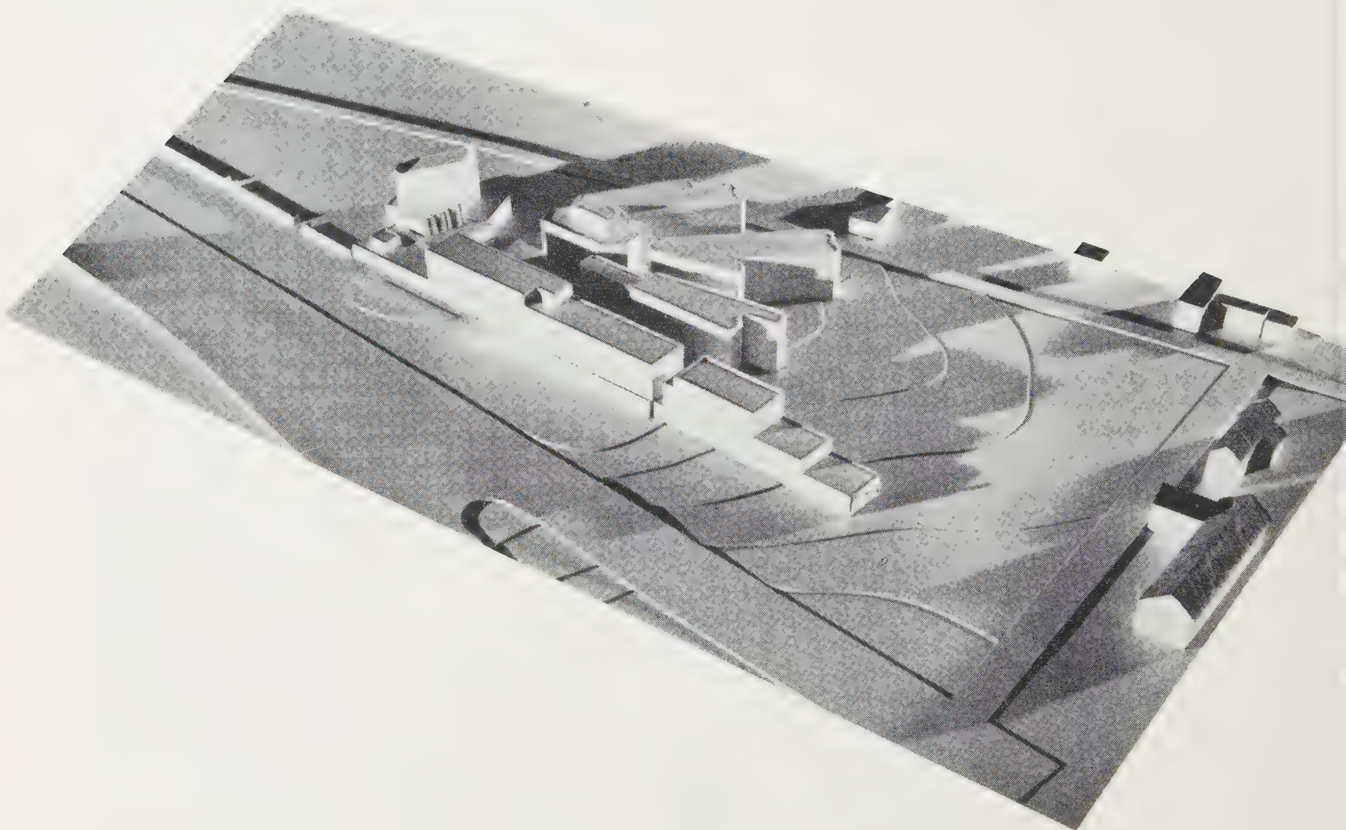
Byen Marl i Tyskland udskrev sidste år en indbudt konkurrence om et rådhus. Blandt de tolv indbudte arkitekter var 9 fra Tyskland, bl. a. Scharoun fra Berlin, Kramer fra Frankfurt, Conle fra Duisburg, Marschall fra Hamburg og Engelberger fra Weimar. De tre udlændinge var Alvar Aalto fra Finland, van den Broek og Bakema fra Holland og Arne Jacobsen fra Danmark. Den eneste udenlandske fagdommer var arkitekt Merkelbach fra Amsterdam. 1. præmien blev tildelt van den Broek og Bakema. 2. præmien gik til Hans Scharoun. Conle's, Günther Marschall's og Arne Jacobsens projekter blev indkøbt.

Van den Broek og Bakema har præget en stor del af byggeriet omkring Lijnbaan i Rotterdam. Deres arkitektur er en malerisk modernisme, hvor det stærkt bevægede er foretrukket for det klare og forenklede.

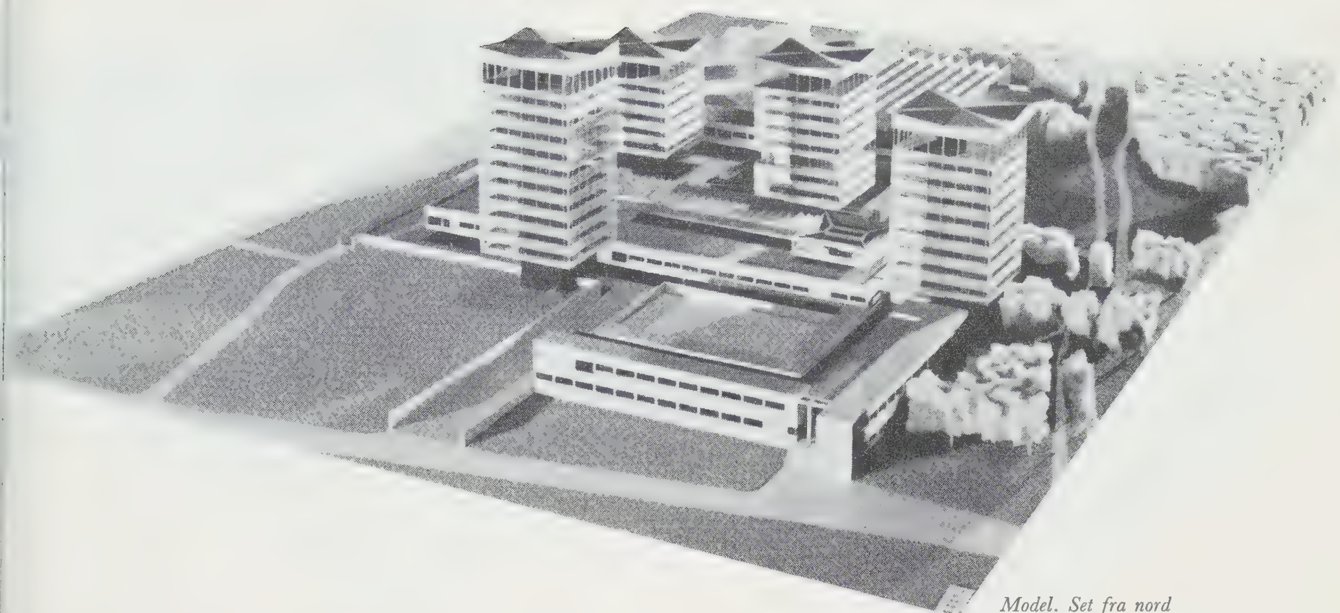
Dette ideal præger også deres projekt til rådhuset i Marl. Man har i Marl gerne villet have et rådhus, der gjorde sig stærkt gældende i bybilledet – det ses bl. a. af en omtale af konkurrencen i Frankfurter Allgemeine Zeitung. Det har nok været en temmelig afgørende faktor ved bedømmelsen af konkurrence-projekterne. I et forord til publiceringen af konkurrencen i Bauwelt skriver Werner Hedebrand om hvor heftigt man i Tyskland har diskuteret arkitekturens rolle i bybilledet. Skal byen have en dominant? Skal rådhuset være „die Stadtkrone"? Hedebrand skriver, at Aalto's projekt kommer nær dette ideal, men at de små bygningsafstande mellem fingrene gjorde projektet helt uacceptabelt.

Om Arne Jacobsens projekt skriver Hedebrand, at det fremhæver „byrokratiet" ved at lade kontorbygningen dominere, medens de repræsentative lokaler ligger i lave bygninger. Man er ved omtalen af denne konkurrence blevet mindet om, at kunstfilosofien nyder gode kår i Tyskland.

Vi bringer her fire projekter, som har særlig interesse, 1. og 2. præmieprojekterne og de to nordiske projekter. Alvar Aaltos blev ikke præmieret og er ikke kommenteret af dommerne.

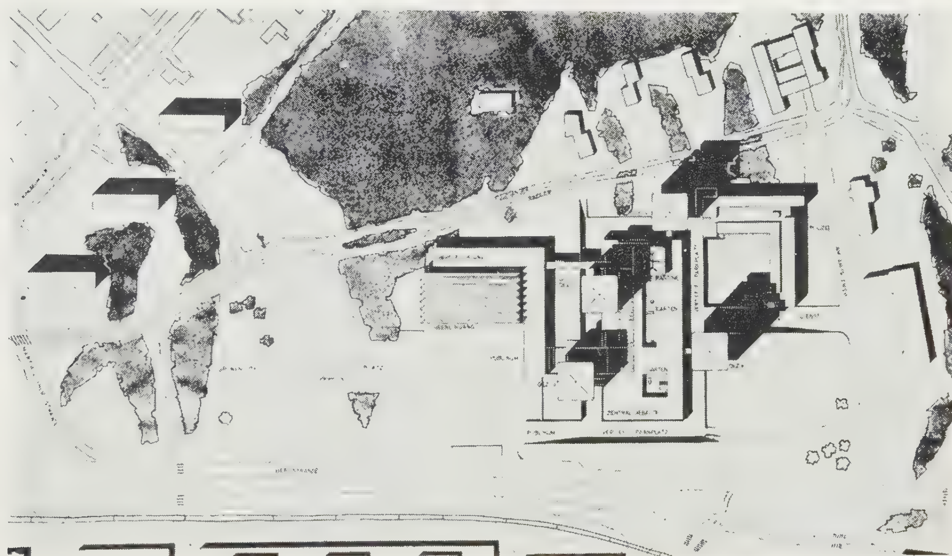

Konkurrencen om et rådhus i Marl. *Ikke præmieret projekt. Arkitekt Alvar Aalto, Helsingfors. Model: Set fra øst*

Model. Set fra nord

Konkurrencen om et rådhus i Marl. *Projektet tildelt 1. præmie. Arkitekterne van den Broek & Bakema, Rotterdam*

Plan, mål ca. 1 : 4000

Dommerkomiteens bemærkninger:

Byplanmæssigt er dette arbejde en fremragende løsning af den stillede opgave. Byggegrupperingen, som især kan karakteriseres ved massernes opløsning i de af de enkelte administrationsgrene bestemte tårne, viser en klar differentiering af de enkelte bygningskroppe og giver et specielt værdifuldt bidrag til det opstillede grundproblem.

Hvad trafikken angår, så indeholder projektet omhyggeligt gennemtænkte forslag, som garanterer den bekvemmeste adgang såvel for fodgængere som for køretøjer til de enkelte administrationsafdelinger.

Grundplanen er baseret på den opfattelse, at forbindelsen mellem de enkelte administrationsgrene er af mindre betydning end, at folk på bekvemmest mulig måde kan nå til de enkelte administrationsgrene.

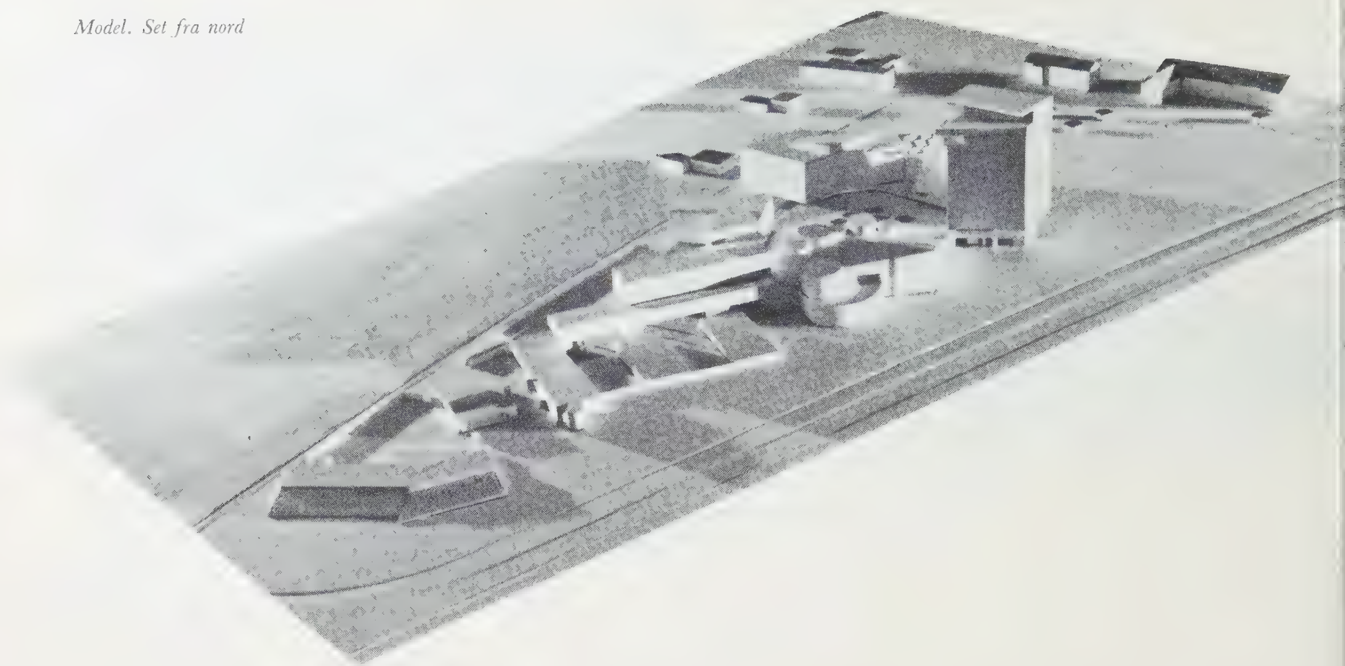
Grundridset vidner om stor idérigdom, og en velkommen spændstig rytme i bygningsmassen, som er udledet af den indre formålsbestemmelse.

Arkitekturen er på en klar måde udviklet ud fra de konstruktive grundideer.

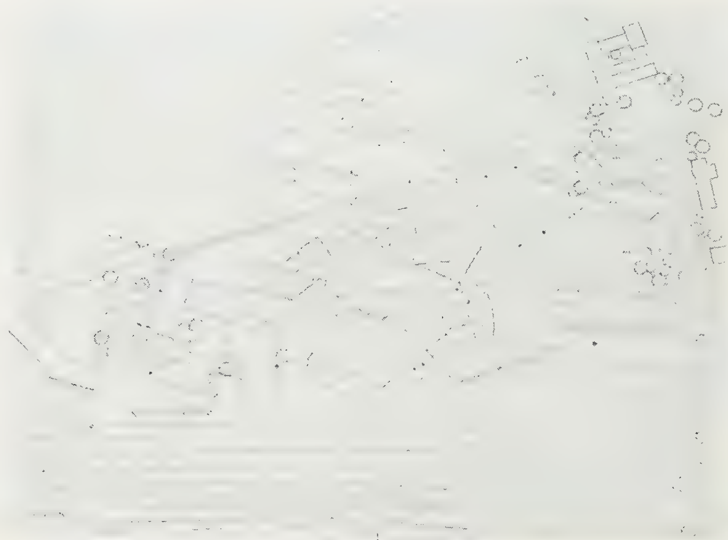
Forholdet mellem brugs- og trafikareal er normalt.

Alt i alt må man betegne arbejdet som en fremragende teknisk og kunstnerisk løsning.

Model. Set fra nord

Konkurrencen om et rådhus i Marl. *Projekt tildelt 2. præmie. Arkitekt, professor Hans Scharoun, Berlin*

Plan, mål ca. 1 : 4000

Dommerkomiteens bemærkninger:

Forsøget på at virkeliggøre ideen om en „krone" over byen er udført suverænt. Alle funktioner og rumformer underordner sig denne idé. Udkastet viser en smidig inddeling af bygningsmassen og føjer sig harmonisk ind i bybilledet.

Fodgænger- og samfærdselsveje åbner adgang til det samlede byggekompleks på en heldig måde og er klart adskilt fra hinanden.

Planens idé går ud på at bygge en toetagers overdækket central hal, hvorfra man let får oversigt over indgangene til de enkelte administrationsgrene.

Repræsentationslokalernes amfiteatralske form er ikke i overensstemmelse med den påtænkte anvendelse.

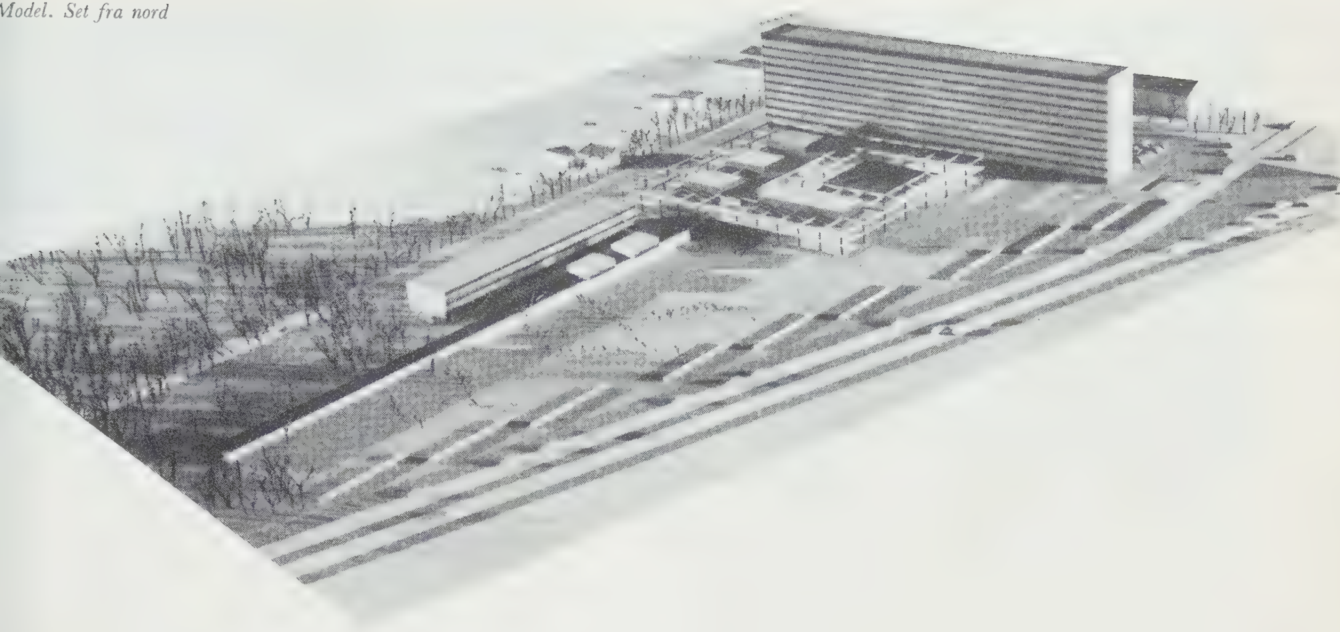
Rumfølgen og de enkelte rums uregelmæssige form til trods opfylder udkastet ved den kunstneriske beherskelse af formen de funktionelle krav.

Socialadministrationens beliggenhed imod det rolige område „øen" betegnes som usædvanlig heldig.

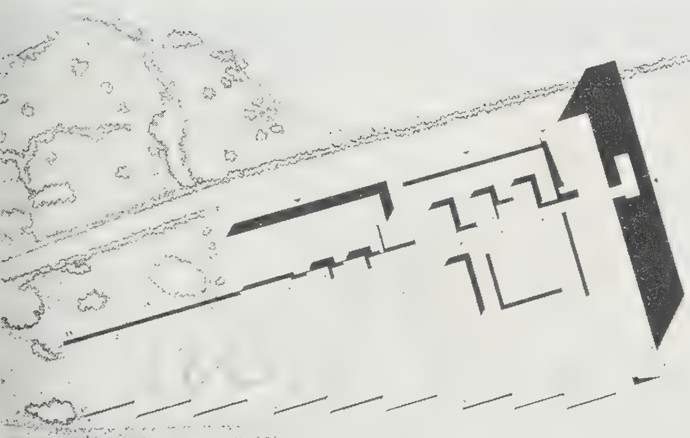
Kun betydningen af den bygningsgruppe, som for en stor del af anlæggets vedkommende indeholder bygningsvæsenet, synes ikke ifølge planlægningen at være tilstrækkelig fornuftigt motiveret.

Udkastets arkitektur vidner om rig fantasi.

Model. Set fra nord

Konkurrencen om et rådhus i Marl. *Indkøbt forslag. Arkitekt, professor Arne Jacobsen, København*

Plan, mål ca. 1 : 4000

Dommerkomiteens bemærkninger:

Fordelingen af bygningsmassen med et lavt anlagt bygningslegeme indeholdende repræsentationslokalerne foran administrationens høje tværbygning er god; derimod kan man kritisere administrationsbygningens store udstrækning på 140 m, fordi den ikke passer til Marls åbne bykarakter.

Politistationen og de dertil hørende garagers anbringelse er heldigt løst.

Mindre overbevisende er garageområdets udstrækning mod vest gennem et overdækket opholdsareal, da de grønne områder, som strækker sig mod vest, herved bliver lukkede set fra Bergstrasse.

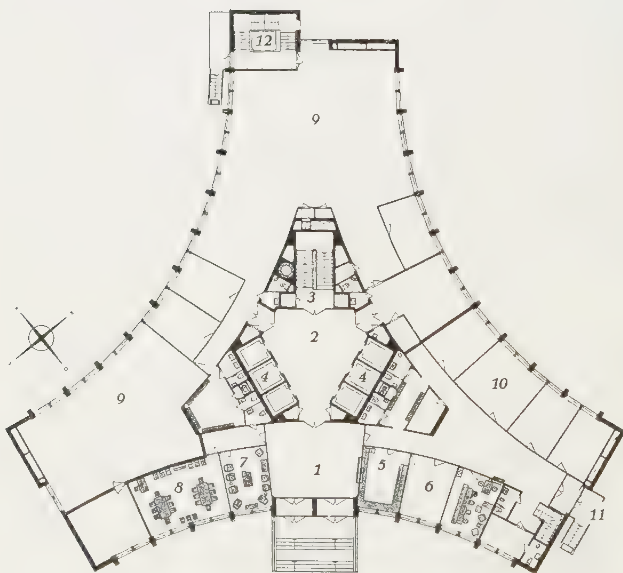
Hvad den arkitektoniske holdning angår, vidner udkastet om høj kvalitet og sans for store linier og indeholder en overflod af tiltalende ideer.

Planen er klar og overskuelig.

Især er den klare samordning af de enkelte administrationsfunktioner løst med held. Som en ulempe må nævnes, at der i projektet i sammenligning med andre er afsat et unormalt stort trafikareal.

Arkitekt, professor Paul Hedqvist: Administrationsbygning for Kockums Mekaniska Verkstad, Malmö

Kockums nye hovedkontor i Malmö

Stueplan 1:600
1, hall. 2, centralrum. 3, hovedtrappe. 4, elevatorer. 5, vagten. 6, ordonnanser. 7, venterum. 8, modtagelse og information. 9, hulkortsafdelinger. 10, socialafdeling med interessekontor m. m. 11, indgang til socialafdelingen. 12. vareelevator

Kockums Mekaniska Verkstad er velkendt i Danmark. Bedst kendt er vel dets el-komfurer. Men iøvrigt er skibsværftet dets hovedaktiv. Værftets vældige kraner er næsten blevet et vartegn for Malmö. Virksomheden er anlagt i 1840 men er ekspanderet kraftigt i årene efter den sidste krig. Kockum beskæftiger i dag ca. 6000 mennesker og er dermed en af Nordens store virksomheder.

I en udviklingsperiode investeres der selvfølgeligt i første omgang i det primære produktionsapparat, værksteder og beddinger. Tegnestuer og kontorer får lov at klare sig som de bedst kan i forhåndenværende bygninger. For en levedygtig virksomhed indtræffer dog altid det tidspunkt, hvor ønsket om en rationalisering af denne del af virksomheden udløses i form af en ny administrationsbygning. For Kockum er dette tidspunkt altså nu indtruffet. Arkitekt, professor Paul Hedqvist har tegnet det 15-etager højhus, der rummer virksomhedens tegnestuer og administration. Det ligger ved indsejlingen til Malmö og gør sig navnlig fra søsiden stærkt gældende i bybilledet.

Som andre gamle virksomheder lider også Kockum af arealnød. Derfor har et højhus været en nærliggende løsning. Når man færdes i huset, må man samtidig indrømme, at sjældent har et højhus været mere be-

ættiget end på dette sted. Fra tegnestuer og kontorer, ra direktionsværelser og frokoststuer er der en fængsende udsigt over Øresund eller Malmö by. Og rundt m bygningen rører sig værftets maleriske liv.

Højhusets plan er en tretakket stjerne. De konkave açader giver store vinduesarealer i forhold til bygingens volumen, og husdybden reduceres. Det giver verordentlig velbelyste lokaler. Men selv om der ltså kan findes en rationel motivering for den lidt sædvanlige form, har æstetiske motiver nok været e afgørende.

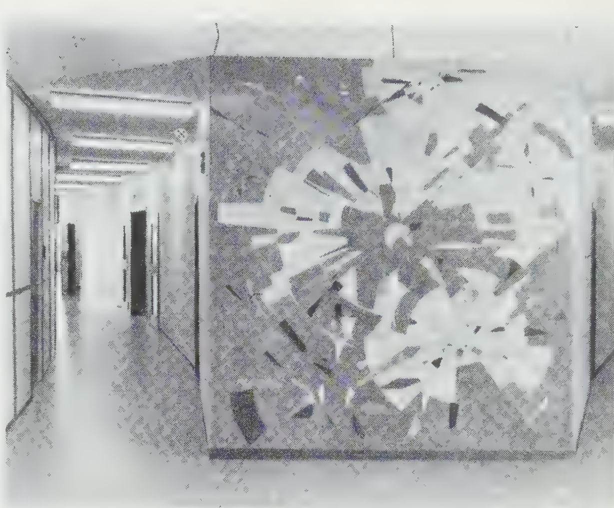
Punkthuset med en kerne, der rummer den indre ommunikation, garderober og toiletter, virker overrdentlig hensigtsmæssig. Afstandene bliver korte og orkortes i tid yderligere af det selvtænkende og hurtiggående elevatorsystem. Systemet kendes adskillige teder her i landet, men virker nærmest sensationelt Sverige.

I bygningen er beskæftiget ca. 900 funktionærer, ler ikke – som det er sædvane i Danmark – hver medbringer en madpakke. Der serveres lunch for hele ersonalet. En svensk lunch består bl. a. af en varm et, og derfor har det været nødvendigt at indrette t stort køkken, udstyret med de seneste køkkenekniske raffinementer.

Tegnestuer og kontorer er meget nøgternt, for ikke t sige lidt kedeligt udstyrede. Til gengæld har man o overalt den fascinerende udsigt.

Som et oplivende moment er der ved hovedindgangen en stor mosaikvæg udført i ravennateknik af Tor Hörlin. Den samme kunstner har i direktionsetagen udført tre vægmalerier i stuccolustro-teknik.

Bygningens tekniske udstyr er selvfølgelig på højde med situationen, men ikke revolutionerende. Vinduerne er sædvanlige vippevinduer af træ med koblede rammer. Bygningen opvarmes af radiatorer under

Et af Tor Hörlins tre vægmalerier i direktionsgangen. Motivet er ilden, det ene af de tre elementer

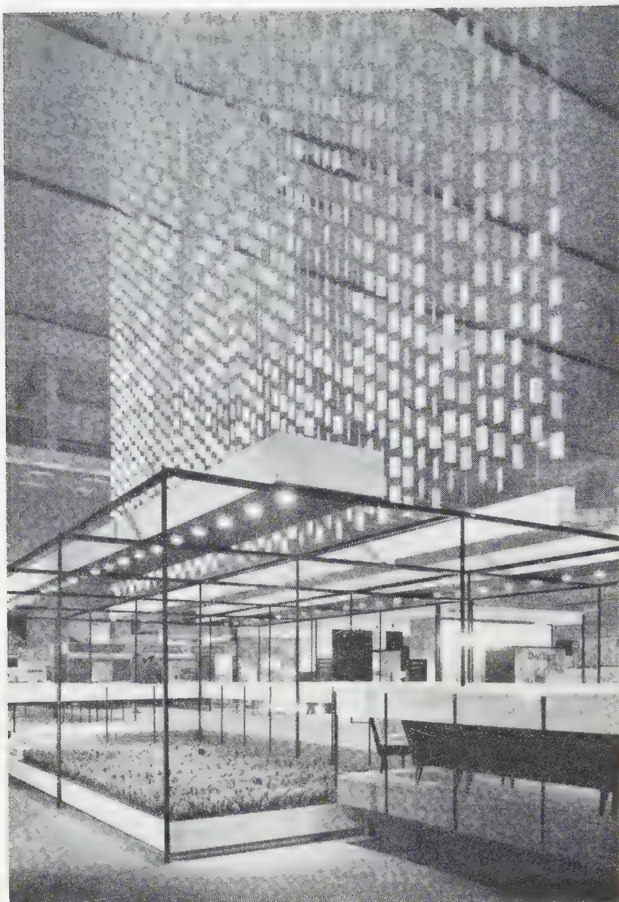
vinduerne. Anlægget er delt i sektioner, således at man f. eks. alene kan opvarme nordvendte rum. Anlægget er automatisk styret fra termostater, anbragt udvendigt på bygningen. Ventilationen er et lavtryksanlæg, hvor luften kan varmes, henholdsvis køles.

Huset er opført i beton. Kernen er støbt i glideforskalling og de øvrige betonkonstruktioner i flyttelig forskalling. Gavlene er beklædt med chokbetonplader hvor islagsmaterialet, naturstensskærver, er gjort synlige ved afvaskning af den uhærdede beton. Farven er hvid-gul. Vinduesbrystningerne er beklædt med blå emaljerede plader.

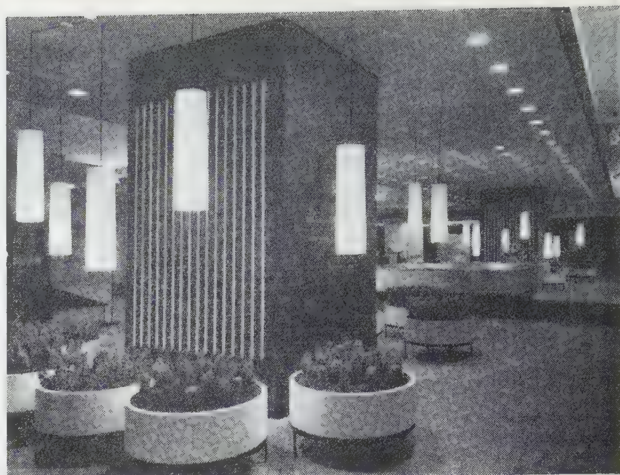
Malmö er en driftig by med en meget høj byggeaktivitet. Hidtil har det navnlig været boligbyggeriet, der har tiltrukket sig opmærksomheden. Med Kockums administrationsbygning har Malmö fået en institutionsbygning, der vil blive lagt mærke til. ***travel***

En af de store tegnestuer

Udstillingens midtpunkt med xylon – et stort tæppe af 4000 træplader

Informationsstand ved en af udstillingens indgange

Hvileplads med sofaer, stole og borde i udstillingens midtpunkt

Møbeludstilling i London

I januar og februar i år afholdtes i Earls Court i London den store engelske møbeludstilling. Det er en messe åben for publikum, og der udstilles møbler af enhver art, som de findes på det engelske marked i dag. Udstillingen som sådan har derfor ikke særlig interesse her i landet. Selve udstillingens ydre ramme og især de centrale fællesarrangementer var derimod af større interesse. Som centrum for udstillingen var udlagt et areal med hvilepladser for publikum og med udstilling af møbler fra Italien, Finland, Danmark og England. Den danske deltagelse var arrangeret af Landsforeningen Dansk Kunsthåndværk med Wilhelm Wohlert som arkitekt. Den danske stand var udformet som et rækkehus møbleret med gode danske møbler og iøvrigt udstyret med tekstiler, lamper og brugskunst af forskellig art. Rammen om denne stand, selve *huset*, var kun ganske let antydet med vinduesrammer og forhæng, men alligevel fik man et udstillingsarrangement med tydelig *boligatmosfære*.

Earls Court udstillingens ydre rammer var tilrettelagt af arkitekt Misha Black i samarbejde med John Bruckland og med Ken Patton som medarbejder. Udstillingens vartegn var en ophængning af 4000 rektangulære træplader i et stort *tæppe*, hængende ned fra udstillingshallens loft. Denne skærm fik navnet *xylon*, efter det græske ord xylo- (hørende til træ), idet den skulle symbolisere det vigtigste råmateriale i fremstillingen af møbler. Den linje, der var fulgt i opbygningen af udstillingens centrale dele, gik igen i rammerne om de forskellige stande, medens udformningen af selve standene var overladt til de enkelte firmaer.

Det er sjældent at se en udstilling af denne art, hvor der er ofret så meget på at gennemarbejde de ydre rammer, som det var tilfældet med møbeludstillingen i Earls Court. Navnlig er det et stort plus med mange og gode hvilepladser for publikum, som der her var i det centrale område, ligesom informationsstandene var klare og overskuelige. ***ref.***

Udstillingens danske stand var udformet som et rækkehus møbleret med kendte danske møbler. På dette billede ses i forgrunden sofa, bord og stole tegnet af Hans J. Wegner på et tæppe tegnet af Vibeke Klint. Til venstre ses reol tegnet af Finn Juhl og stol tegnet af Steen Eiler Rasmussen og Kai Lyngfeldt Larsen, og bag disse møbler skab og reol tegnet af Børge Mogensen. I baggrunden et skrivebord tegnet af Peter Hvidt og O. Mølgaard Nielsen samt en hvilestol tegnet af Finn Juhl

Den finske stand var møbleret med møbler tegnet af Alvar Aalto. De enkelte dele af denne stand var også møbleret som beboelsesrum, men slet ikke med den samme boligatmosfære, som Wilhelm Wohlert havde opnået på den danske stand

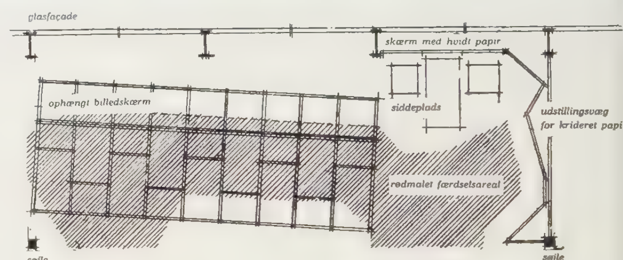
En stand på købestævnet

I industrihallen på købestævnet i Fredericia har De Forenede Papirfabrikker i en årrække haft en stand, hvis placering op ad den over 6 m høje vinduesvæg byder på særlige udstillingstekniske problemer. Det meget kraftige lys, der kommer ind ad de store ruder, har en blændende virkning, og alt det der sker på pladsen udenfor afleder interessen fra det, der vises på standen. Mange udstillere afblænder da også simpelthen den nederste del af ruderne i sådanne tilfælde. Papirfabrikkerne havde i år kun det krav, at standen skulle give oplysninger om fabrikkernes nye papir: krideret kunsttryk 1100.

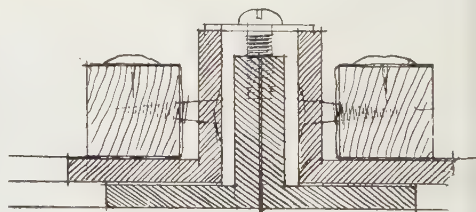
Fotograf Erik Hansen havde den idé, ved hjælp af diapositiver at give instruktive oplysninger om de krav, der kan stilles til papir, anvendt til forskellige formål. Diapositivernes anvendelse i en stand med så rigeligt lys giver sig næsten af sig selv.

Resultatet blev en stand, hvor de to tredjedele optages af en billedskærm med diapositiver, og den sidste tredjedel har en siddeplads foran en vægmontage med oplysninger om krideret papir.

Billedskærmen er udført af fire flader som en væg med et halvtag, hver flade er delt i ni felter i bredden, ialt er der 45 felter, hvoraf de 11 rummer diapositiver, mens de øvrige er af sulfitkardus i de fire strålende farver, det produceres i. Felternes størrelse er bestemt af, at der til de største skulle kunne anvendes helark af sulfitkardusen. Billederne er anbragt så beskueren ser dem med lyset fra de store vinduer som baggrund (hallen er ikke åben om aftenen) og

Plan 1:125

Snit 1:2. Med skruer kan trærammen trækkes ind i vinkelrammen, hvorved papiret eller fotografiet strammes

da felterne omkring billederne er afskærmet med det mørke papir, opstår ingen blændvirkning, tværtimod er lysvirkningen igennem diapositiver så stærk, at mange troede vi havde snydt med kunstigt lys.

Både diapositiver og papiret er opspændt i spinkle trærammer, der er nedlagt i en konstruktion af aluminiumsprofiler. Før vi turde gå ind for denne udførelse og garantere at det kom til at se ordentlig ud – ingen buler i papir og billeder, stramt, men ikke så stramt at det revnede – måtte der foretages en del experimenter. Men papiret viste sig også i denne henseende at være tålmodigt.

Standens opbygning er iøvrigt foretaget af fabrikant E. K. Knudsen.

Jens Mollerup

ngelsk skolebyggeri

he story of post-war school building. Ministry of Education amphlet No. 33. Her Majesty's Stationery Office, 1957. 1 sider, 3 s. 6 d. (da kr. 4,20).

enne tryksag fortæller historien om efterkrigstidens kolebyggeri i England og Wales under skiftende reeringer. Det er en god historie, og den fortjener at live fortalt. Således begynder undervisningsminister ir David Eccles sit forord til den nylig udsendte rapport om 10 års bestræbelser på at rationalisere skolebyggeriet. Man må give sir David ret. Den fortjener sse at blive læst. Ikke alene af arkitekter, men af ovgivere, embedsmænd og pædagoger, som efter æsningen vil have fået en fornemmelse af årsagen til, at dansk skolebyggeri, trods flere velmente forsøg, kke hidtil har kunnet fremvise resultater, der blot vagt minder om de engelske.

I Danmark er indsatsen for det nye skolebyggeri hovedsageligt ydet på det æstetiske plan – i beskedent omfang kombineret med pædagogiske eksperimenter. Der er opnået smukke resultater som f. eks. Skovgårdsskolen, Munkegårdsskolen, Grådybskolen i Esbjerg og Buddinge skole, men de er på ingen måde udtryk for sådanne fremskridt på det teknisk-økonomiske plan, som undervisningsministeriet gennem rationalisering har søgt at anspore til.

I England – og Wales – er kampen ført på en bred front af ministerium, amter, pædagoger, arkitekter og byggeforskere i et intimt og effektivt samarbejde, som har resulteret i fremskridt eller eksperimenter på såvel det teknisk-økonomiske som på det pædagogiske og arkitektoniske område.

Baggrunden for det engelske skolebyggeprogram har været den nye skolelov – Education Act of 1944 – samt tilskudsbestemmelserne – Standards for School Premises Regulations 1945. Loven angiver nye retningslinier for undervisningen, omfattende ændringer i såvel undervisningsemner som undervisningsformer. Der lægges megen vægt på praktiske øvelser foretaget i forbindelse med undervisningen i grupperum, formet som værksteder, laboratorier etc. i forbindelse med de enkelte klasser. Under hensyn til, at stigningen i antallet af undervisningspligtige børn forventes at kulminere i 1961, tolererer man, for ikke at få overdimensionerede skoler til den tid, en klassekvotient på 40, selvom man erkender, at tallet er for stort. Man regner dog med at kunne undgå svaghederne ved dette store antal ved en fornuftig tilrettelagt gruppeundervisning.

Loven bemyndigede også ministeren til at rekvirere dispositionsplaner (Development Plans) fra amterne, omfattende prognoser for børnetallet, behovet for ombygning af gamle og opførelsen af nye skoler, disses geografiske placering og ordningen af børnenes transport til og fra skole samt en tidsplan og en investeringsplan for det samlede program, særligt specificeret for de første fem år.

Standards for School Premises Regulations 1945 fik lovmæssig status 1. april 1945 og arbejder med 2 hovedtemaer: For de enkelte klassers størrelse og udstyr er der fastsat minimumgrænser mens der for udgiften pr. elev er fastsat et maximum. Indenfor disse grænser er der frit spillerum for undervisningsmæssige og byggetekniske ideer.

Enkelte emner fra de af amterne indsendte Development Plans udtages til behandling af de såkaldte Development Groups, hold af arkitekter, pædagoger og administratorer med rapport direkte til ministeren. Disse hold gennemarbejder de pågældende projekter (pilot projects) fra programlægningen til bygningens færdiggørelse og de således opførte skoler betragtes som forsøgsprojekter, hvor nye undervisningsmæssige og konstruktive ideer gennemprøves og erfaringerne – såvel de positive som de negative – stilles til disposition for skolebyggeriet som helhed gennem de periodisk udkommende Building Bulletins.

Der er i årene fra 1949 til 1957 under dette program bygget skoler for 360 millioner pund, hvorved der er skaffet plads til 1,5 millioner børn. Samtidig er opførelsestiden reduceret væsentligt, det primære undervisningsareal forøget i forhold til sekundære arealer som gange, køkkener, kontorer etc. og sidst, men ikke mindst, er udgiften pr. elev bragt ned med 20 pct. uanset at byggeudgifterne i samme tidsrum er steget med 50 pct. Ved en stabil byggepris vil dette svare til en reduktion på mere end 50 pct.

Af det danske skolebygningsprogram efter skoleloven af 1937 var der i 1952 opført skoler for omkring 1 milliard kroner, svarende til ca. halvdelen af lovens fordringer. Selvom man fradrager de i årene 1952–57 opførte skoler vil det under hensyn til prisstigninger og den kommende skolelov næppe være urimeligt at skønne, at der ihvertfald til udbygning af folkeskolen skal bruges yderligere 1 milliard. En besparelse på 20–50 pct. alt efter byggeprisens bevægelser vil svare til 200–500 millioner kroner. Chancen for besparelser af denne størrelsesorden burde kunne anspore stat og kommuner til et forsøg på at skabe de nødvendige tekniske og administrative forudsætninger for en virkelig rationalisering af skolebyggeriet, selvom individuelle ønsker og planer må underordne sig helheden i sagens interesse.

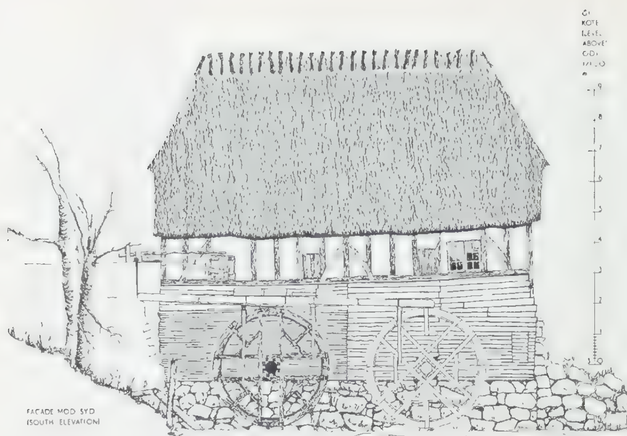
Henning Meyer

Rapport om vandmøller

Anders Jespersen: Report on watermills. Volume 3. Scale drawings. Eget forlag. Virum 1957. Et begrænset antal fås via Kommissionsanstalten gennem boghandlerne. Pris kr. 35,00.

Udviklingen afhænger ofte af en enkelt mands initiativ. Her gik man og troede, at i det lille land Danmark var alle kulturminder af nogen betydning for længst målt og registreret. Og så er det først for nylig, at vore vand- og vindmøller er kommet i forskningens søgelys. De har dog ellers ikke savnet offentlighedens og digternes bevågenhed.

Anders Jespersen er ingeniør. Det er derfor naturligt, at det i højere grad er mølleteknikken end det

Vejstrup mølle i Svendborg amt. I bogen gengivet i 1 : 100

folkloristiske, der optager ham. Mens han gik på Odense tekniske skole i begyndelsen af fyrrerne, fattede han interesse for de fynske vandmøller. Hans interesse smittede nogle af studiekammeraterne. En af dem, Robert Sylvest, tog i 1944 initiativ til, at nogle af disse fynske vandmøller kunne blive målt op.

Længere er det altså ikke siden, at en systematisk undersøgelse af de gamle danske møller tog sin begyndelse.

I dag er enkelte møller fredede og istandsatte. Men endnu flere går hastigt den totale udslettelse i møde. De gamle møller er urentable, og hvem kan da bebrejde møllerne, at de giver op. Offentligheden må træde hjælpende til.

Nu er det jo imidlertid ikke alle møller, der er værd at bevare. Det gælder om at anvende de begrænsede midler de rigtige steder. Og bl. a. her kommer Anders Jespersens store erfaring til nytte. Som medlem af det i 1953 af Nationalmuseet nedsatte mølleudvalg har han været med til at udpege de fra et bevaringssynspunkt mest værdifulde vand- og vindmøller.

Den foreliggende publikation giver et godt indtryk af det undersøgelsesarbejde, der indtil nu er gennemført. Der er gengivet 20 danske vandmøller og 3 vindmøller med opmålinger og beskrivelser. Det er meget smukke tegninger, der tillige med stor nøjagtighed viser mølleværkerne. Det er en stor stab af folk, der har udført disse opmålinger – en del som skolearbejder.

Anders Jespersen har ved sine undersøgelser fundet, at der gennem Danmark går et skel mellem to grundtyper af vandmøller. Typen med to-trins overtræk i den vestlige del af landet og to-trins undertræk i den nord-østlige del (ikke at forveksle med underfalds- og overfaldshjul). Den grænse har Anders Jespersen kunnet føre videre ned gennem Europa.

Nogle tyske opmålinger foretaget udfra en folkloristisk interesse af Helmuth Richter i Osnabrückområdet har bekræftet Anders Jespersens teori. Skønt disse opmålinger med hensyn til mølleteknikken er mangelfulde, har de dog haft så stor betydning for møllestudierne, at de er medtaget i publikationen. Og endelig vises der nogle eksempler fra England, Grækenland og Norge.

Bogen er udført i rotaprint. Det er forbløffende s godt stregtegningerne står i denne teknik, selv om det ikke er på højde med godt bogtryk. Trods de angivne nummer 3 er bogen det først udsendte bin af fire planlagte. Bind 1, der vil blive udsendt sids vil komme til at indeholde en analyse af det publicerede materiale.

Det foreliggende bind 3 med de smukke opmålinge vil sikkert blive det mest efterspurgte. Der er ku sendt 100 eksemplarer i handelen til en overordentli rimelig pris.

Finansudvalget burde lade et par millioner krone springe til en hurtig redningsaktion, der kunne bevar nogle af disse smukke eksempler på vor første indu stri. Og så behøver de ikke noget museum. Tværti mod – møllerne bevares bedst på stedet, hvor de ligger.

S

Noter

Akademirådsvalget udsat

Ved kgl. resolution af 28. marts 1958 er der under hensyn til, at forslag til ny fundats for Det kgl. Akademi for de skønne Kunster er under udarbejdelse opnået hjemmel for, at valgene af præsident og vicepræsident for akademirådet samt af medlemmer af akademirådet og af juryen uanset bestemmelserne i §§ 3, 6 og 46 i akademiets fundats bevarer deres gyldighed indtil 31. marts 1959.

Til lykke

Akademisk Arkitektforenings jyske afdeling fejrer den 17. og 18. maj sin 25-års fødselsdag. Begivenheden markeres blandt andet med en konkurrence om et sommerhus.

Man vil gerne vise, at arkitektbistand også på dette område er fordelagtigt. Konkurrencen er afsluttet og blev vundet af århus-arkitekterne Friis og Moltke.

Bo bedre

Danske Kvinders Nationalråd afholder 29–31. maj et boligmøde i Folketingets Fællessal, Christiansborg, under mottoet „Bo Bedre". Ved foredrag af teknikere og husmødre og gennem diskussioner vil man belyse spørgsmålet om, hvorvidt boligen i by og på land i dag er tilfredsstillende: 1) som bolig for familien, 2) som arbejdsplads for husmoderen.

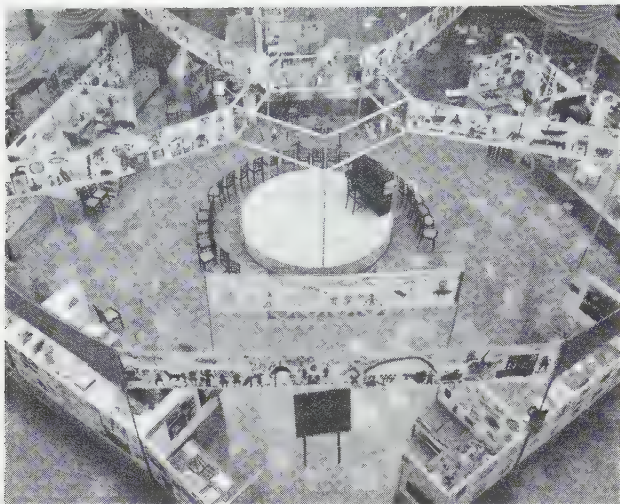
Mødeafgiften: 40 kr. inkluderer 2 frokoster og 1 bustur til land- og byboliger opført inden for de sidste 10 år. Tilmeldelse inden 15. maj.

Specificeret program og indmeldelsesblanket kan rekvireres fra Danske Kvinders Nationalråd, Niels Hemmingsens Gade 8–10, Palæ 8087, kl. 14–16.

Eckersberg og Bissen

Akademirådet har vedtaget at give Eckersbergmedaillen til to malere og to arkitekter. Malerne er Henry Heerup og Harald Leth. Arkitekterne er Vilhelm Wohlert, der får medaillen for en butik for Thiele (udført i samarbejde med Kaare Klint), og Holger Jensen, der får den for sin indsats på kirkebyggeriets område.

Bent Moudt har fået Bissens mindelegat for en BP-standardservicestation. De nævnte arbejder var udstillet på Charlottenborgs forårsudstilling og har været gengivet i Arkitekten nr. 1 og 3, 1958.

Udstillingen i rådhushallen

Barnlige glæder

Børnetegninger har publikumstække. Farveglæden og den barokke fantasi taler umiddelbart om barnets verden, den verden vi voksne næsten har glemt. Når „Foreningen frie børnehaver og fritidshjem" i februar i rådhushallen i København arrangerede en udstilling af børnenes arbejder var det vel i første række for at påkalde offentlighedens opmærksomhed og derigennem skabe større tilslutning til foreningens arbejde. Men samtidig var udstillingen en opfordring til alle, om at give børnene mulighed for frit skabende arbejde.

Det udtrykkes så fint i Halfdan Rasmussens prolo til udstillingen, blandt andet i de her gengivne vers

På vore børn skal vi kendes.
Frit skal de vokse og gro.
Danse sig ind i en fremtid.
Synge sig frem til en tro

Løs deres evner
forløs dem.
Lær dem at lytte sig til
hemmeligheder som drømmer
ordløst i farvernes spil.

Tutti Lütken, der var udstillingens arkitekt, havd opbygget en markedsplads midt i hallen. Udstillings-køjer og tribuner dannede pladsens vægge og over de hele var udspændt store bannere, muntert dekorere af børnene selv. Man havde i det hele taget indtryk af et storartet samarbejde mellem børnene og de voksne. Det formelle i arrangementet – både det synlige og det usynlige – var de voksnes værk. Det spontane og muntre skyldtes børnene.

De mange malede og modellerede ting, det primitive selvgjorte legetøj har ingen egenværdi. Det er ikke kunst og endnu mindre håndværk. Men denne leg med form og farve må utvivlsomt gøre børnene mere bevidste overfor tingene, der omgiver dem.

Den øjeblikkelige glæde over legen kan blive nøglen til fremtidige glæder i den form- og farveverden, den for mange voksne er et fremmed land.

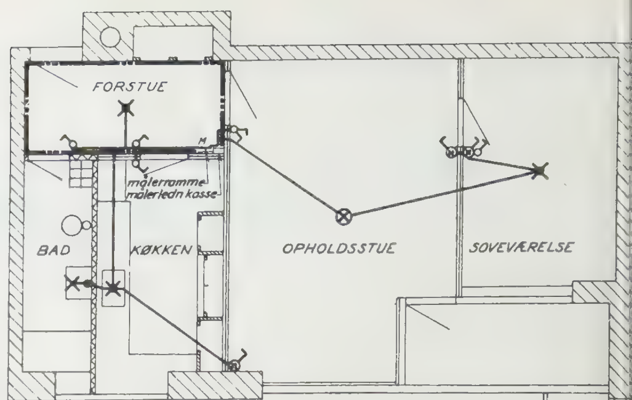
Kan rillehugning undgås?

El-installationer må idag udføres med skjult ledningsføring for at kunne regnes som tidssvarende. Dette medfører, at ledningerne må trækkes i etageadskillelser og vægge, og at der hertil må fremskaffes kanaler, enten ved indstøbning af rør (betonkonstruktioner) eller ved rillehugning (murværk). Hverken indstøbning af rør eller rillehugning er man imidlertid særlig glad for. Ændringer i installationer, efter at byggeriet er færdigt, kan være vanskelige, og ledningsføringen svækker ofte på meget uheldig måde de konstruktioner, den berører. Myndighederne kræver således undertiden rillehugningen i bærende skillevægge udført med mekanisk værktøj for ikke at svække murens bæreevne mere end højst nødvendigt.

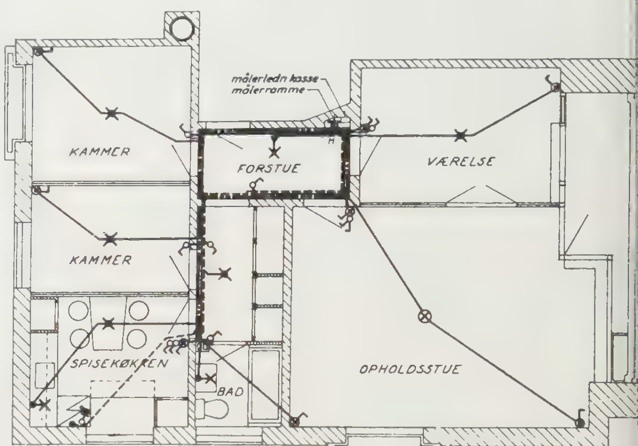
Efter at man har forladt den gamle installationsform med et lampested i loftet og en eller to stikkontakter herudover i hvert rum, og efter at myndighederne har givet tilladelse til udførelse af loftsstikkontakter, hvor afbryderne ikke behøver at være kombineret med stikdåsen, er det blevet aktuelt med andre måder at udføre installationerne på.

Klemlister i stedet for rillehugning

Med den udvikling og de ændringer, der for øjeblikket foregår indenfor byggeriet, er det et stort spørgs-

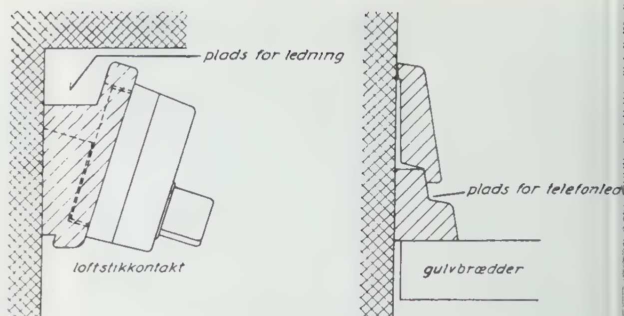
Eksempel på el-installationer i en 2-værelses lejlighed for ca. 15-20 år siden

Eksempel på el-installationer i en lejlighed efter det nugældende reglement

mål, om ikke hele den endnu almindeligt anvendte installationsteknik bør tages op til revision, således at man i langt større udstrækning går over til anvendelse af klemlister, udformning af fodlister, dørindfatninger og lign., på en sådan måde, at de kan anvendes som dæklister for den elektriske ledningsinstallation, og for entreer og underordnede rum evt. i højere grad end hidtil tolerere synlig installation. Evt. kunne man reducere ledningstværsnittet til afbrydere ved at gå over til relæstyring ved svagstrøm for lyset i opholdsstuer og lign. steder.

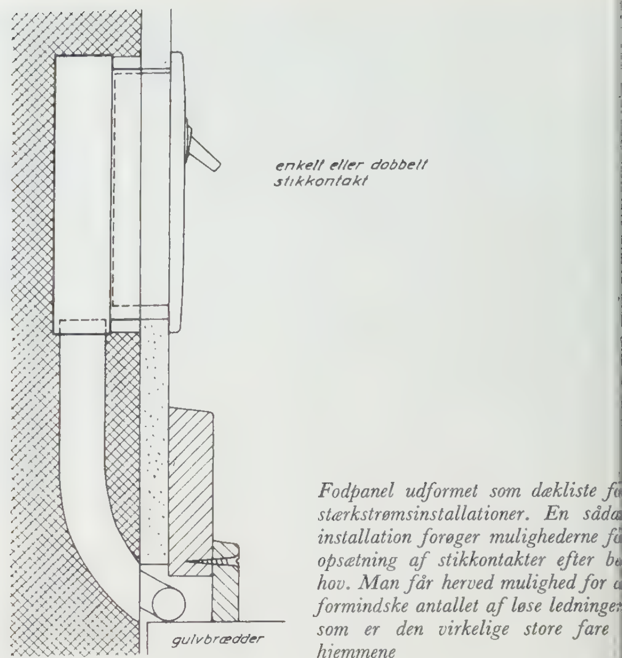
Hvis man ønsker at ændre installationernes udforelse bør man formentlig stræbe mod to ting. Man bør for det første søge at gøre installationen mere smidig end den er idag, hvor blot det at få opsat en ekstra stikkontakt kan medføre, at 2–3 forskellige håndværkere skal tilkaldes med deraf følgende store udgifter. Såfremt man kunne nå til, at en udvidelse af den elektriske installation var noget, der i de fleste tilfælde kunne klares uden bygningsarbejder, ville meget sikkert være vundet med hensyn til at få direkte tilslutning til den faste installation for *alle elemner og derved få de kortest mulige bevægelige ledninger på gulvet.* Man bør for det andet tilrettelægge installationen således, at elektrikerens tilstedeværelse først behøves på et sent tidspunkt af byggeriet, f. eks. når huset er kommet under tag, Som det er nu, skal elektrikeren være med omtrent fra byggeriets start af hensyn til anbringelse af rør, og dåser m. v. i støbte

Loftsliste udformes som en dækliste. Loftsstikdåser anbringes på klemliste mens afbryderen – evt. for flere stikdåser af gangen – placeres på den sæ vanlige måde. Listen kan evt. udformes, så den også kan anvendes so bæring for ophængning af billeder (skilderiliste). Til højre ses eksemp på udformning af fodliste med plads til telefonledning

etageadskillelser og vægge, hvilket iøvrigt meget oft virker hindrende for en virkelig rationel tilrette læggelse af byggeriet med montering af færdigstøbt bærende skillerum og etageadskillelser. Endvidere ka det ikke undgås, at elektrikeren får en del spildti ved at være nødt til at arbejde i samme takt som murere og betonfolk.

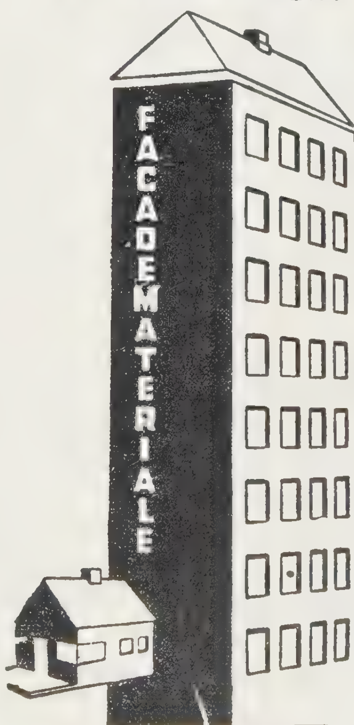
Endelig kan anføres, at en del af de indstøbte rø og dåser fyldes med vand og må udtørres, eller hva værre er, løber fulde af beton eller skiller ad i sam linger mellem rør og dåser under støbningen, hvilke kan give store ekstraarbejder og medfører, at elek trikeren bør være tilstede under støbearbejder for evt at kunne afværge sådanne kalamiteter.

Fodpanel udformet som dækliste fo stærkstrømsinstallationer. En sådan installation forøger mulighederne fo opsætning af stikkontakter efter be hov. Man får herved mulighed for a formindske antallet af løse ledninger som er den virkelige store fare hjemmene

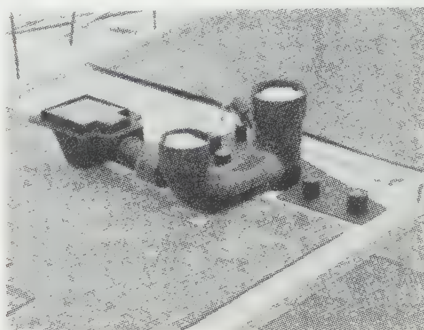
En evt. udformning af installationerne for udførels på et senere tidspunkt af byggeriet, end vi idag e vant til, vil måske komme til at betyde en forøgels af såvel elektriker- som snedkerentreprisen, men man kan samtidig komme et skridt videre i byggeriet rationalisering, vil merudgifterne sikkert – i hver fald på længere sigt – kunne indvindes igen. *SBI-T*

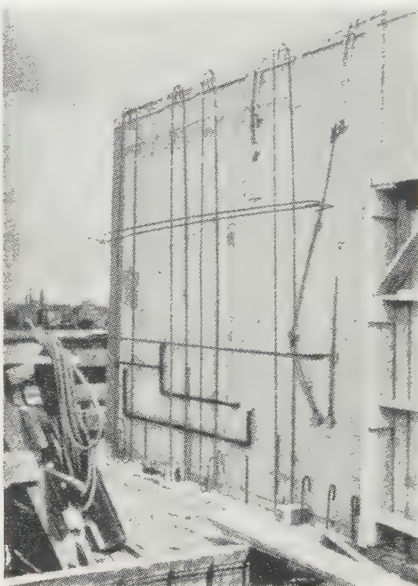

FACADEMATERIALE

Installationsarbejde samtidig med råbygning

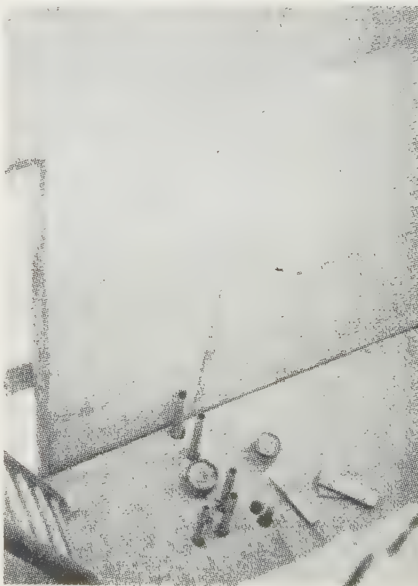
Tre billeder fra et byggeri i Berlin, arkitekt Kla Müller Rehms projekt på „Interbau“ i Berlin, d viser en for os nok stadigvæk lidt utraditionel mån at udføre installationsarbejderne på. Ud fra den o fattelse, at en nedskæring af byggetiden kun kan o nås, hvis færdiggørelses- og installationsfag arbejd hånd i hånd med de fag, der står for råbygninge

Kombinationsdel deholdende afløbs- skål, faldstamme- muffe og bøsninge til vandledningers gennemføring af etageadskillelser bringes på forskal lingen for ét bade værelse ad gangen og indstøbes i eta adskillelsen, der e støbt på stedet

Vandinstallation t køkken og bad in støbes i væggen, d udføres af armere jernbetonplader, støbt på feltfabrik Den viste væg er tillægsplade støbt stedet, også her er vandrørene anbrag væggen

Så snart væggene rejst – allerede ind næste etageadskil- lelse er udstøbt – dukker rørinstalla- tionerne op gennem gulvet fra etagen nedenunder

opførelse, foretages indstøbning af de forskellige i
stallationer til vand, varme og afløb i det her omta
byggeri i de dels på fabrik, dels på stedet støb
betonelementer. Resultatet er, at installationerne
færdige omtrent samtidig med, at taget er lagt: k
tere byggetid – hurtigere opvarmning og udtørri
af råbygningen. *SBI-*

Kilde: Die Bauzeitung, Nov./1957, Tyskland.

Meddelelse fra Dansk Standardiseringsråd
UDKOMNE DS-BLADE

DS 1000, 2. udgave: Faste højder i bygninger; modulhøj mål (3 sider. kr. 1,50)

Første udgave af DS 1000, som udkom i 1953, er me den nu foreliggende 2. udgave erstattet af en standar der har væsentligt større rækkevidde, idet den forud etagehøjder fastsætter højder for døre samt vindue og brystningshøjder. Ved bladets udarbejdelse er d i videst mulig grad taget hensyn til udenlandske, is nordiske, bestemmelser på dette område, ligesom ma har draget omsorg for overensstemmelsen med pri cipperne i den samtidigt udarbejdede standar *Modulordning for byggeindustrien DS 1010*, som er omta nedenfor.

Selve etagehøjden er uforandret 280 cm for boli etager, og for kælderetager angives 260 cm. V etagehøjden forstås den lodrette afstand fra „færdi gulv" i en etage til „færdigt gulv" i næste etage, ik at forveksle med rumhøjden, der er etagehøjden min etageadskillelsens tykkelse.

DS 1010: Modulordning for byggeindustrien; grundlæ gende principper (12 sider. kr. 3,50)
Denne standard er resultatet af et samarbejde melle myndigheder, forskning, håndværk, arkitekter o ingeniører med det formål at lette og fremme de rationalisering af byggeriet, som er en forudsætnin for billigere og bedre boliger.

DS 1010 fremkommer på baggrund af den teknisk udvikling, som er i gang inden for byggeriet, og eft hvilken man mere og mere går over til en industr mæssig fremstilling af bygningens forskellige dele modsætning til den hidtil i overvejende grad anvendt håndværksmæssige fremstilling på selve byggepladse Modulordningen er den fælles dimensioneringspla som muliggør, at man uden yderligere tildannelse o tilpasning kan sammenbygge og montere dele, d fremkommer til byggepladsen fra vidt forskellige frem stillingssteder.

Den nye standard er i overensstemmelse med li nende publikationer i Finland, Norge og Sverige o i hovedprincipperne også med standards i en ræk andre lande. Som det fremgår af bladets titel, drej det sig om grundlæggende principper, og bladet v derfor også i den kommende tid blive fulgt op me yderligere standards vedrørende udnyttelsen af modu systemet inden for de mangeartede områder, d falder ind under byggeriet som helhed.

APOTEK, UDFØRT I TEAKTRÆ

KGL. HOFMØBELFABRIKANT

C. B. HANSENS ETABL.

BREDGADE 32 . KØBENHAVN K
TELEFON C. *386

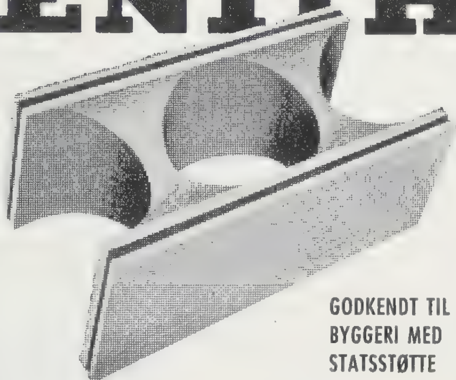
UDFØRER ALT INVENTARARBEJDE:
PANELER, MØBLER, GARDINER, GULVBELÆGNING ETC.

---

yg billigere . Byg hurtigere . Byg bedre med

ZENITH

FUNDAMENTBLOKKE

GODKENDT TIL
BYGGERI MED
STATSSTØTTE

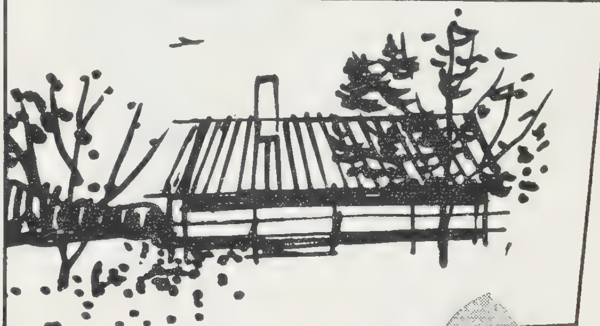
Jylland:
Frederikshavn: N. Østergaard & Søn A/S, tlf. 140.
Skive: Skive Cementstøberi, tlf. 921
Vejle: C. Bechgaard, Bredballe, tlf. 57.
Aabenraa: P. Chr. Poulsen, Haderslevvej 24, tlf. 21217.
Aarhus: N. K. Nielsen & Co. A/S, tlf. 42322.

Sjælland:
Helsingør: Helsingør Betonvarefabrik, tlf. 2024.
Herlev: Herlev Byggeindustri A/S, tlf. 942737.
Nivaa: Fr. Reimers, tlf. 1.
Roskilde: C. J. Schledermann & Sønner, tlf. 122.
Slagelse: ZENITH, Slagelse, tlf. 288.
Vanløse, København: ZENITH Betonvarefabrik A/S, tlf. Da. 1831 og 8711.

Bornholm:
Neksø: Neksø Betonvarefabrik, tlf. 124 og 381.

CEMPEXO

- vandafvisende murfarve

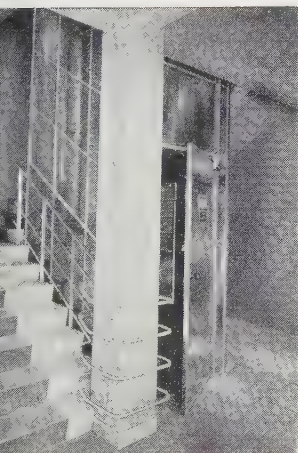

- den populære forsteningsfarve fremstillet på basis af
HVID PORTLAND-CEMENT
Den ideelle overfladebehandling
til bygværker af enhver art.
Fås i 8 smukke farver og hvid.
Anvendes på
murværk, puds, beton m. m.

FORHANDLERE OVER HELE LANDET

Person-, gods- og båreelevator

Forlang tilbud

- **Vore elevatorspil er altid rigeligt**
- **dimensioneret, hvilket sikrer lang levetid.**
- **Snekke og snekkehjul løber i oliebad**
- **i støvtæt støbejernshus.**
- **Snekken af stål og snekkekrans af fosforbronce**
- **arbejder fuldstændig lydløst.**

AARHUS FLYDEDOK OG MASKINKOMPAGNI A/S

HANS NIELSENS MASKINFABRIK . TLF. AARHUS 34000 . ORDR. *4616

Meddelelser fra
DANSKE ARKITEKTERS LANDSFORBUND
Bredgade 66, København K.
Telefon *Minerva 1290

Adresseforandringer

Arkitekt M.A.A. Knud Abell, *bolig* fra Norgesmindevej 26, Hellerup til 654 South Saltair Avenue. Los Angeles 49, California, U. S. A.
Arkitekt M.A.A. Jørgen Andersen, *bolig* fra „Klippan", Drottningholm, Sverige, til: c/o Corr & Mc. Cormick, 7 Ferryquay Street, Londonderry, Northern Ireland.
Arkitekt Steen Bork Jensen, M.A.A. *Navneforandring* til Steen Bork. Bolig Nissumvej 81, Mørkhøj.
Arkitekt M.A.A. Aage Hartvig Petersen. *Bopæl* fra Roskildevej 96, Valby til Gylfesvej 17, Helsingør. *Tegnestue:* Gylfesvej 17, Helsingør.

Meddelelser fra
AKADEMISK ARKITEKTFORENING

Nye medlemmer

Arkitekt M.A.A. Hans Baastrup, Søborg Torv 6,4. Søborg, Tlf. Søborg 6700, lokal 643.
Arkitekt M.A.A. Kenneth Bentsen. c/o arkitekt Tryggve Jenssen M.N.A.L. Moss, Norge. Tlf. Moss 3905.
Arkitekt M.A.A. fru Birgit Bille-Hansen, Joachim Rønnowsvej 13, Virum, Tlf. 85 04 95.
Arkitekt Sven Jacobsen, Lavendelstræde 13,4. K. Tlf. Minerva 5261.
Arkitekt M.A.A. Otto Weitling. Aldershvilevej 19, Bagsværd. Tlf. 98 10 42.

FRA TIDSSKRIFTERNE

Tidsskrifter modtaget indtil 15. april 1958

Byggeindustrien 4/1958
Økonomisk skolebyggeri. Byggevirksomheden i USA 1958, af cand. polit. Børge Hansen. Fra Fuller til Eslöv – „hjertet" — montageenhed med bad, w.c., fyrrum og køkken. Arbejdstøj til regnvejr, af N. O. Wrist og O. Kampmann, civ.ing.er. Vesteuropæisk boligstandard, af Alvar Westman.

Byggeindustrien 5/1958
Hovedentreprise og totalprojektering. Langelinie Pavillonen, arkitekter Eva og Nils Koppel, M.A.A., ingeniører: Københavns kommunes rådgivende ingeniørkontor. Konjunkturoversigt pr. 1. januar 1958 for byggeriet. Arbejdstøj til regnvejr, fortsat.

Deutsche Bauzeitschrift 2/1958
Hæftets hovedemne er hospitaler, hvoraf der vises flere tyske eksempler. Desuden et enkelt eenfamiliehus af arkitekt Heinz Overmann, et punkthus på 18 etager med boliger, arkitekt Dr. ing. Hans Scharoun samt en boligbebyggelse i Köln. Diverse noter og oversigt over inventar til hospitaler.

Deutsche Bauzeitschrift 3/1958
Forskellige skoler og børnehaver i Tyskland. Eksempler på tyske eenfamiliehuse. Bilag: Umwelt – naturens kredsløb. Artikel med tabeller, skemaer, vejrkort m.m. om klima, sol og andre forhold af betydning for byggeriet.

Edilizia Moderna, nr. 62, december 1957
Eenfamiliehus i Nikawa af Junzo Sakakura, 8 sider. Administrationsbygning for firmaet Loro og Parisini, arkitekt Luigi Caccia Dominioni og ingeniør Vittorio Dubini, 10 sider. Boligbebyggelse i Mexico, arkitekt Manuel Rosen, eenfamiliehus i Mexico af samme arkitekt. Boligbebyggelse i Milano, arkitekt Vittorio Gandolfi, 10 sider. Sanatoriet *Clinica S. Agnese* i Locarno, arkitekt Bruno Brunoni, 8 sider. Kirke i Amstelveen, Holland, arkitekt Marius Dujntjer. Ferie- og hvilehjem i bjergene, arkitekt Sergio Cobolli-Gigli. Administrationsbygning for et forsikringsselskab i Karlsruhe, arkitekter Theodor Kelter med H. Feltes og G. Schneider som medarbejdere. *Meravigli*, garagehus i Milano, arkitekt Gian Angelini. Pigeskole i Hurlingham, arkitekt Richard Sheppard og medarbejdere. En villa i bjergene, eenfamiliehus af Leomberto Della Toffola. Form og farve i et kunstgalleri, arkitekt Camillo Magni i samarbejde med maleren Aldo Cerchiari. En hurtig gennemgang af den XI. Triennale, billedserie med korte tekster.

Forum 12/1957
Hæftet viser forskellige eksempler på byggeri i Holland, eenfamiliehuse, skoler, kontor- og forretningsbygninger samt en garagebygning med boliger. De viste eksempler kommenteres af arkitekt D. C. Apon, som bl. a. beskæftiger sig med visse teoretiske spørgsmål. Denne artikel resumeres meget kort på engelsk, fransk og tysk. Desuden vises nogle billeder fra kongreshallen i Berlin.

Referatkort til nr. 9

711.45:727

TEKNIKERBYEN, UNIVERSITETSBYEN – OG BYEN KØBENHAVN
af Ole Buhl

Forfatteren mener, at en flytning af de højere læreanstalter bort fra Københavns indre by vil få katastrofale følger for byen.

Arkitekten nr. 9/1958, side 145

728.226

KOLLEKTIVHUS I ÅLBORG
Arkitekter: Torben Poulsen og Jacob Blegvad

Huset indeholder 90 lejligheder på 1 værelse og kammer samt 2 større lejligheder i tagetagen. Desuden har huset kollektive foranstaltninger som restaurant med selskabslokaler, portnerloge med butik, beboerhotel, rengøringscentral, vaskeri og tøjreparationscentral samt budtjeneste. Desuden er der forretnings- og kontorlokaler i stueetagen og garageanlæg, servicestation og lagerlokaler i underetagen.

Arkitekten nr. 9/1958, side 152

624.93

LETTE TRÆSKELETYDERVÆGGE I NORGE
af civilingeniør J. Bryrup

Anmeldelde af *Moderne trehusbygning* udsendt i Oslo, 1957 som specialnummer af BD-orientering af det norske boligministerium (Boligdirektoratet).

Arkitekten nr. 9/1958, side 156

De grafiske fag 2/1958

Foreningen for Boghåndværk gennem 70 år. Eksempler på *nye tryk*. Danmarks mærkeligste avis – Krybskyttebladet *Jagtforeningens vejviser*. Bogtrykfagets uudnyttede muligheder. Endelig en anmeldelse af Walter Marti's bog *typographie* – en samling af eksempler på typografi, anmeldelsen har titlen *En ødslen af typografisk inspiration*.

De grafiske fag 3/1958

Om registrering af vandmærker og aldersbedømmelse af papir. Cellophantryk til dybtryk. De komponerede shirtingsbind. Et banebrydende værk om bogtrykkunsten i Grønland. En 250 års dag – bogtrykker Ernst Henrich Berling. *Nye tryk* – eksempler.

Havekunst 1/1958

Dette nummer af *Havekunst* var anmeldt i *Arkitekten* nr. 6/1958 side 107. Bladet vil herefter blive nævnt i disse spalter. Nr. 1 bragte omtale af en rækkehushave af Palle J. Schmidt, konkurrencen om en idrætsplads i Herlev, haverum for biler i Herlev og Elverhøjskolen i Herlev.

711.4

DEN SPLITTEDE HOVEDSTAD ER EN SVAG HOVEDSTAD

Leder

Forfatteren foreslår oprettelsen af et folkevalgt hovedstadsråd allieret med et planlægningskontor som den eneste mulighed for en rationel løsning af de mange problemer, erhvervslivets strukturændring og den hastigt voksende automobilisme vil påføre hovedstaden i de kommende år.

Arkitekten nr. 10/1958, side 161

727.1

THE WOODSIDE COUNTY JUNIOR SCHOOL, AMERSHAM, BUCKINGHAMSHIRE

The Architects and Building Branch, Ministry of Education ved David Medd og Mary Crowley, A.R.I.B.A. Beskrevet af Henning Meyer

Den viste skole er planlagt som et rationaliseret *traditionelt* byggeri baseret på pædagogiske og tekniske forarbejder, Der vises plan samt eksteriør- og interiørfotografier.

Arkitekten nr. 10/1958, side 162

06.063:725.13

INDBUDT KONKURRENCE OM ET RÅDHUS I MARL

Byen Marl i Tyskland udskrev sidste år en indbudt konkurrence om et rådhus. Af de tolv indbudte arkitekter var 9 fra Tyskland og de tre udlændinge var Alvar Aalto, Finland, Van den Broek og Bakema fra Holland og Arne Jacobsen fra Danmark. Van den Broek og Bakema tildeltes 1. præmie, professor Scharoun fra Berlin fik 2. præmie og 2 tyske projekter samt Arne Jacobsens projekt indkøbtes. De præmierede projekter, Arne Jacobsens projekt samt Alvar Aaltos ikke præmierede projekt vises.

Arkitekten nr. 10/1958 side 166

725.23

KOCKUMS NYE HOVEDKONTOR I MALMÖ

Arkitekt: Professor Paul Hedqvist

Kockums nye kontorhus er et 15-etagers højhus, der rummer virksomhedens administration og tegnestuer. Der vises plan og eksteriør- og interiørfotografier og bygningen og dens anvendelse beskrives.

Arkitekten nr. 10/1958, side 170

se HFB side 468

Cupran

Brand-Imprægneringsvædsker

Cupran F. til Overtrækstøj, Tekstilstoffer, Teaterkulisser, Lærred, Papir o.l.

Cupran FF. til Træværk, Tagkonstruktioner, Skillerum, Gulve e. l.

Cupran FFF. skumdannende, brandhæmmende Maling til Træsorter, Finerplader o. lign., der ikke kan absorbere Vædske.

Cupran-Brand-Imprægneringsvædsker er brugt af talrige Firmaer og offentlige Institutioner, bl. a.

Danmarks Nationalbank, De danske Spritfabrikkers afdelinger i København og Provinsen, Landsarkivet for Sjælland, Københavns Universitet, Elers Kollegium, Polyteknisk Læreanstalt, H. C. Ørstedsværket, Domhuset, Nytorv.

Bestaaet Statsprøveanstaltens Forsøg efter nyeste svenske Normer.

Brochurer og Forsøgsattester sendes gerne paa Forlangende.

BENTZONSVEJ 47
KØBENHAVN F

FASAN *45

★

HVORFOR ISOLERES DETTE FRYSERUM MED FLAMINGO...

FORDI man allerede havde gode erfaringer med materialet.

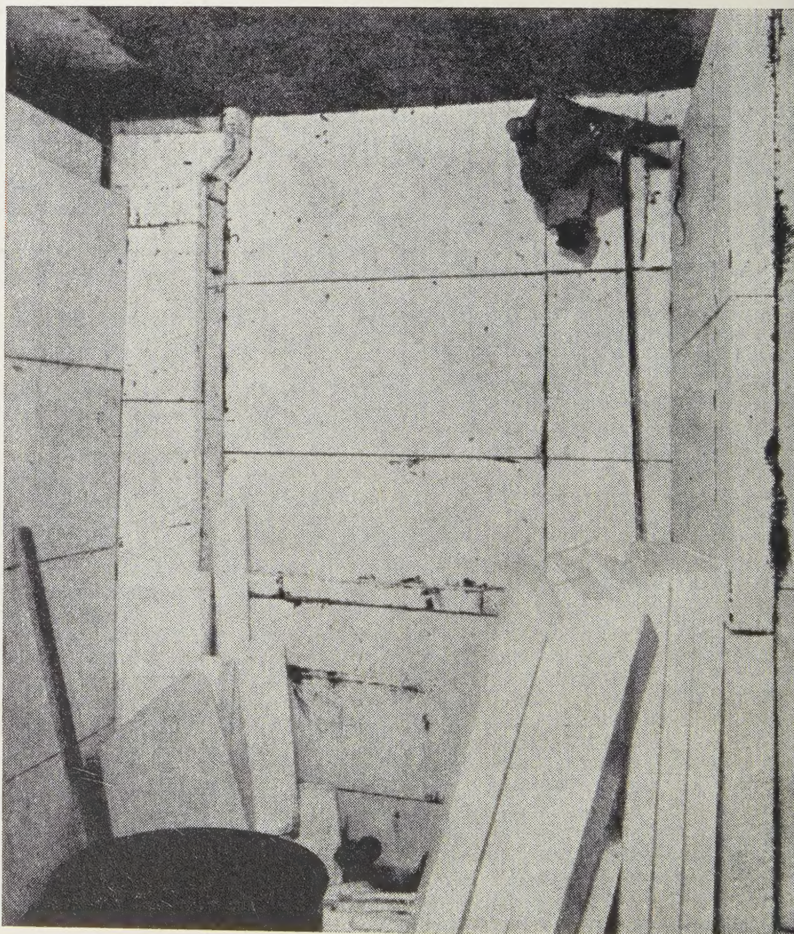
Slagteriernes Central A/S på Højbroplads i København havde nogen tid i forvejen omisoleret et af deres fryserum med Flamingo, og resultatet havde svaret til forventningerne.

Ved at udskifte den gamle, fugtige isolering med **vandskyende** Flamingo var kølemaskinens elektricitetsforbrug gået betydeligt ned.

Da materialet er højisolerende (λ 0,026 v. 0°) kunne man i det nye rum anvende et tyndere lag isolering end normalt, hvilket betød ca. 20 % større brugsareal. Opsætningen lettedes ved at pladerne er hurtige at tilskære, og da de også er renlige, undgik man et stort rengøringsarbejde.

Bedst af alt: Isoleringsinvesteringen var betydeligt lavere end normalt.

Ring eller skriv allerede i dag efter plade- og kugleprøver, teknisk beskrivelse samt vor nye detaillerede **opsætningsanvisning** *for køle- og fryserum, hør også om tapetsering med tynde Flamingo plader og Flamingo hulmursfyld.*

FLAMINGO FOAM AKTS.
Gustav Adolfsgade 3, Ø . Tria *940 . Øbro 7646

JYDSK FLAMINGO
Borgergade 2 . Randers . Telefon Randers 4719

Bianco Lunos Bogtrykkeri A-S, Kbhvn.